

Møte torsdag den 7. februar kl. 10

President: J ø r g e n K o s m o

D a g s o r d e n (nr. 48):

1. Innstilling fra justiskomiteen om etterforskning av seksuelle overgrep mot barn (Innst. S. nr. 76 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 52 (2000-2001))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen ved fylkesmannsembetene (Innst. S. nr. 82 (2001-2002), jf. Dokument nr. 3:12 (2000-2001))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende praktisering av adopsjonsloven (Innst. S. nr. 81 (2001-2002))
4. Referat

Presidenten: Representanten Heidi Sørensen vil framsette et privat forslag.

Heidi Sørensen (SV): På vegne av representantene Inge Ryan, Hallgeir H. Langeland og meg selv setter jeg fram forslag om bruk av biodrivstoff for å redusere utslippene av farlige klimagasser fra transportsektoren.

Presidenten: Representanten Bendiks H. Arnesen vil framsette et privat forslag.

Bendiks H. Arnesen (A): På vegne av representantene Olav Akselsen, Aud Gaundal, Grethe Fossli og meg selv vil jeg framsette et forslag om å likestille yrkesaktive fiskere med andre yrkesaktive i samfunnet.

Presidenten: Representanten Karl-Anton Swensen vil framsette et privat forslag.

Karl-Anton Swensen (Kp): Jeg vil sette frem et forslag om krav til troskapsløfte og språk- og samfunnskunnskapstest før norsk statsborgerskap innvilges, for å sikre integrering av innvandrere i det norske samfunn.

Presidenten: Representanten Arne Sortevik vil framsette et privat forslag.

Arne Sortevik (FrP): På vegne av representantene Gjermund Hagesæter, Karin S. Woldseth og meg selv vil jeg framsette forslag om bygging av alternativ seilingsled fra Hjeltefjorden til Herdla fjorden og videre til Bergen.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten foreslå at formiddagsmøtet – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tid kl. 15 til dagens kart er ferdigbehandlet. Det gjelder også Odelstinget.

– Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra justiskomiteen om etterforskning av seksuelle overgrep mot barn (Innst. S. nr. 76 (2001-2002), jf. St.meld. nr. 52 (2000-2001))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 15 minutter, og at taletiden blir fordelt slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Kristelig Folkeparti 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Venstre 5 minutter og Kystpartiet 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter .

– Det anses vedtatt.

Gunn Karin Gjøl (A) (ordfører for saken): Stortingsmeldingen om etterforskning av seksuelle overgrep mot barn har i media og på folkemunne blitt omtalt som etablering av Barnekripos. Men de tiltakene som nå settes i gang, er ikke å etablere en ny etterforskningsenhet med ansvar for seksuelle overgrep mot barn. Det vi derimot ønsker, er å styrke det eksisterende avsnittet ved Kripos. Men kanskje aller viktigst er å øke kunnskapen og kompetansen i det enkelte politidistrikt.

En enstemmig komite stiller seg bak innstillingen. Vi står sammen om at politiet de neste åra må oppprioritere dette arbeidet. Politireformen og omorganiseringen av politidistriktene mener Arbeiderpartiet vil bidra til at enkelte politidistrikt får et bedre fagmiljø, og at det frigjøres ressurser til å prioritere slike saker.

Hele komiteen støtter etableringen av en hospitantordning ved Kripos. Dette tilfører Kripos mer ressurser, men samtidig bidrar det på litt lengre sikt til mer kompetanse i de enkelte politidistrikt. Kripos skal være det nasjonale kompetansesenteret som politidistrikt kan hente bistand hos gjennom rådgivning eller direkte bistand i den enkelte sak.

Antallet registrerte forbrytelser knyttet til incest og utuktig omgang med barn under 14 år er firedoblet de siste 40 åra. I tillegg vet vi at mørketallene for denne typen forbrytelse er høy.

De siste ti års økte offentlige fokusering på denne typen overgrep, samtidig som politiets kompetanse i etterforskningen av slike saker har økt, har gjort at incest og seksuelle overgrep mot barn nå blir avdekket i langt større grad.

Framveksten av krisesenter, ulike offentlige hjelpetiltak og lovendringer har også ført til at denne typen kriminalitet i mindre grad er et tabubelagt område. Den krafti-

ge veksten i slike saker gjør at politiet trenger mer kompetanse og mer ressurser. Flere rapporter har i de siste åra fortalt oss at etterforskningen av seksuelle overgrep mot barn er komplisert, og at svært mange politikammer og lensmannsdistrikt mangler kunnskap og kompetanse. Kvaliteten på etterforskningen er også veldig varierende.

Det er heller ikke til å stikke under stol at interessen for å påta seg slike oppgaver i politiet har vært liten.

Erfaringen fra de senere år viser at Kripos' kompetanse benyttes svært ulikt fra politidistrikt til politidistrikt. Antallet bistandsanmodninger er lavt. Kunnskapen om bistandsmuligheten er i enkelte tilfeller liten. Dessuten mener mange at deres egen kompetanse er tilstrekkelig, og at de ikke trenger hjelp fra Kripos. En enstemmig komite mener at det er klart dokumentert at politiet i altfor liten grad benytter Kripos' kompetanse. Vi ber derfor departementet utarbeide retningslinjer som pålegger politimestrene å vurdere bistandsanmodninger i hver enkelt sak.

Arbeiderpartiet er enig i at rettssikkerhet og ryddig etterforskning gjør at man ikke bør etablere tverrfaglig enhet ved Kripos. Vi mener dette lett vil skape uklare ansvarsforhold og sammenblanding av roller ved behandling av enkeltsaker. Vi mener det er en god løsning at politiet etablerer en nærmere kontakt med eksterne fagmiljøer, og at det opprettes en kunnskapsbase over personer som har den nødvendige kompetanse.

Arbeiderpartiet ønsker ikke å etablere en regional enhet for etterforskning og påtale av saker som gjelder seksuelle overgrep. Vi mener etterforskning av seksuelle overgrep best foretas av det enkelte politidistrikt. Det er uansett den lokale polititjenestemann/-kvinne som kommer først til åstedet. Viktig bevissikring må foretas så tidlig som overhodet mulig. Vi mener derfor at det er ytterst viktig at så mye som mulig av kompetansen ligger i det enkelte politidistrikt.

En rapport utarbeidet av Åse Texmo og Lisbeth Aarvik viser at fra 1993 til 1998 ble 80 pst. av de aller alvorligste sakene, gjentatt utuktig omgang med barn under ti år, henlagt. 11 pst. ble frifunnet, og bare 9 pst. av sakene endte med domfellelse. Hovedårsaken til det store antallet henleggelse ble begrunnet med «bevisets stilling», dvs. at man ikke anser seg i stand til å føre tilstrekkelig bevis til å oppnå fellende dom. I den samme rapporten vises det til at et bedre politifaglig arbeid ville ha medført at flere saker ville ha blitt framlagt for domstolene.

Sedelighetssaker har i stor grad blitt overlatt til nyutdannede polititjenestekvinner og uerfarne jurister. Slike saker er så kompliserte og sammensatte at det er behov for erfarne politifolk og jurister til å gjøre dette arbeidet. De må ha kunnskap om bevissikring, kunne se hva som er å anse som mulige bevis, ha innsikt i kompetansen hos samarbeidende etater og ha god kjennskap til lovverket.

Linda Cathrine Hofstad (H): Høyres medlemmer i komiteen er svært glad for at en samlet komite står bak denne innstillingen, og at det er bred enighet om at dette arbeidet må styrkes. Det gir et kraftig signal om hvor viktig kampen mot seksuelle overgrep mot barn er, og det

har ikke minst vært viktig ut fra de rapportene som vi har lest i den senere tid, som har påpekt at det er behov for å styrke og forbedre behandlingen av seksuelle overgrepssaker.

Ansvar for etterforskningen av seksuelle overgrep mot barn ligger hos politimestrene i de enkelte politidistrikt. Men dette er ingen enkle saker å håndtere for politiet. Det er derfor veldig viktig at disse sakene blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte, og slike saker er svært kompliserte og ofte vanskelige å forholde seg til for den enkelte polititjenestemann. Det er derfor god grunn til at ansatte hos politiet nå får god oppfølging underveis.

Enkelte politidistrikt har stor kompetanse på dette feltet. Men vi skal ikke legge skjul på at det til nå har vært varierende kvalitet på etterforskningen. I mange tilfeller skyldes dette at den enkelte polititjenestemann har jobbet helt alene med saken, og at det ikke har vært noe kontinuitet i arbeidet.

Politihøgskolen gir undervisning om seksuelle overgrep, både som et ledd i grunnutdanningen og som en del av etter- og videreutdanningstilbudet. Muligheten til etterutdanning er verdifull for å sette polititjenestemenn i stand til å forstå problematikken rundt seksuelle overgrep. Høyre mener derfor det er viktig det vi har skrevet i merknaden, at polititjenestemenn som er motivert for og ønsker å delta på etter- og videreutdanningstilbudet ved Politihøgskolen, skal få mulighet til det, og ikke minst at Politidirektoratet må se på kostnadene knyttet til tilbudet for å finne fram til ordninger som gjør at hvert politidistrikt prioriterer dette. Utbyttet av etterutdanningen ved Politihøgskolen, ut fra det jeg har hørt av ulike polititjenestemenn, er veldig bra. Derfor er Høyre glad for at vi ble enige om denne merknaden, slik at det vil kunne gjøre det enklere for flere å delta på dette tilbudet.

Høyre ser fram til at vi får på plass familievoldskoordinatorer i de enkelte politidistrikt. Gjennom disse koordinatorene får vi spisskompetanse på området, og de vil også ha et spesielt ansvar for bl.a. håndtering av barn. Politidistriktene vil få tilført verdifull kompetanse i saker som ofte er svært vanskelige å håndtere. Når barn er et offer, krever det kunnskap og metoder for avhør og bevissikring som på best mulig måte skåner barnet i en vanskelig situasjon. Derfor er det veldig gode tiltak som er foreslått i denne meldingen, bl.a. når det gjelder å gi de tjenestemenn som først møter offeret, mulighet til økte kunnskaper for å få trygghet i håndtering av offeret og de pårørende.

Det er svært viktig at de enkelte politidistrikt benytter seg av den muligheten de har til å få bistand fra Kripos, både når det gjelder teknisk og taktisk etterforskning. Gjennom denne styrkingen av Kripos blir det økt tilgjengelighet av personell som kan bistå lokalt. Det har vært diskusjoner om hvorvidt Kripos skal knytte til seg andre fagmiljøer. Høyre mener det viktigste er at man knytter til seg slikt fagpersonell når man ser behov for det, og at man vurderer barnets behov for et slikt tilbud i hvert enkelt tilfelle. Jeg er derfor veldig glad for det initiativet som Finn Kristian Marthinsen tok i trontaledebatten høsten 2000, der han bad om en utredning av muligheten for

å etablere en sentral kunnskapsbase. Nå kan derfor Kripos benytte seg av de eksterne fagmiljøene. Fagpersoner som er villig til å bistå, er lett tilgjengelige og kan gi hurtig bistand, er svært viktig for det videre arbeidet i Kripos.

Selv om en vet at Kripos gjør en veldig bra jobb, og at politiets rolle i slike saker nå blir styrket, er det viktig at de enkelte politidistriktene benytter seg av kompetansen som Kripos innehar. I tillegg er det viktig at de som er i kontakt med barn, også tar et ansvar når det gjelder å oppdage og anmelde overgrep. Det er jo først når det foreligger en anmeldelse, at politiet kan starte sitt arbeid. Men det er også viktig at fagpersonell er tilgjengelig for å bistå barnet og de pårørende gjennom en vanskelig prosess.

Jeg vil helt til slutt trekke fram to instanser som jobber veldig bra, og som gjør en uvurderlig innsats, nemlig Redd Barna og Nasjonalt ressurscenter. Derfor håper jeg også at det gode samarbeidet mellom politiet og disse organisasjonene fortsetter.

Eirin Falde hadde her overtatt presidentplassen.

André Kvakkestad (FrP): Seksuelle overgrep mot barn er en av de groveste krenkelser som kan forekomme. Derfor vil enhver styrking av etterforskningen av slike overgrep være viktig og naturligvis velkommen. Den økte avdekningen av disse problemene viser dessverre hvilket omfang de nå har fått, og at det er viktig å få til den økte satsingen som vi her ønsker.

Det er bekymringsfullt å se at kvaliteten på den etterforskningen som foretas, varierer sterkt fra politidistrikt til politidistrikt. Nå kan det være forskjellige grunner til denne variasjonen, men det er mye som tyder på at det skyldes – i en viss utstrekning i det minste – hvem som settes til etterforskningen: Ledes den av en person med lang erfaring, eller er det en nyutdannet? Hvilken faglig innsikt har vedkommende? Har vedkommende en etter- og videreutdanning på området, eller er det et saksefelt man sjelden har med å gjøre? Og i hvilken utstrekning er man villig til å sende henvendelser til Kripos for assistanse? Det er ofte slik at man må ha en viss innsikt og kunnskap på et fagområde for å vite hvilke spørsmål og hvilke innspill en trenger å få tilbakemelding om.

Det er således uheldig at det har vært en praksis for at unge, uerfarne settes til å lede slik etterforskning, som jo i seg selv er kompliserte saker. Samtidig er dette saker som vil være psykisk krevende for dem som står for etterforskningen. Derfor vil det være viktig ikke bare å få en koordinator på det enkelte politikammer, men også å passe på at man får et nettverk hvor de som står for denne type etterforskning, kan søke kontakt og også hjelp for man eventuelt blir utbrent, og før man eventuelt selv får problemer fordi man har fått mange inntrykk som kan være tøffe for alle og enhver å bearbeide.

Når det gjelder Kripos, er det veldig viktig at vi får en base med kunnskap og kompetanse. Så har et spørsmål vært hvorvidt man da skal knytte dette direkte til Kripos,

eller om Kripos skal ut og skaffe seg denne kompetansen. Ut fra vårt standpunkt må det viktigste være at den nødvendige og tilstrekkelige kunnskap og kompetanse er til stede og kan benyttes til enhver tid. Om denne kompetansen er gjennom en direkte ansatt eller direkte tilknyttet Kripos, er for oss mindre viktig. Vi tror faktisk – og er slik sett enig med Regjeringen – at fleksibiliteten, variasjonen, i de forskjellige saker kanskje betyr at man må se litt videre ut, og at det er viktigere å knytte til seg og ha tilgang på god kompetanse enn å ha en direkte ansatt, og slik sett innskrenke den kompetansen man kan benytte.

Vi er også veldig glad for den hospitantordning som er satt i gang, og ønsker at den utvides så mye som mulig. Det er klart at man ikke kan sette i gang en hospitantordning av et slikt omfang at det reduserer kvaliteten på hospitantordningen, eller medfører at Kripos får så mange hospitanter å hanskkes med at kvaliteten i forhold til politikamrene svekkes. Her er det viktig å finne en balanse. Men samtidig er problemet at fire stykker for hvert annet år blir noe lite hvis man tenker på antall politidistrikter.

Det er slik sett også viktig at man utover denne hospitantordningen ser på videre- og etterutdanning. Det er bekymringsfullt at kostnadene til videre- og etterutdanning brukes som et argument for ikke å sende politijurister på slik videre- og etterutdanning. Det må etableres en ordning som gjør at økonomi og penger ikke kan brukes som et argument mot nødvendig opplæring på dette området. En slik videre- og etterutdanning vil ikke gi politikamrene noen direkte økonomisk gevinst, selv om en faglig vil ha et stort utbytte. Vi kunne godt tenke oss å se på muligheten av at de forskjellige politidistriktene fikk refundert de utgiftene de hadde i forbindelse med videre- og etterutdanning, for selv om selve utdanningsdelen refunderes, vil kost og reise bli belastet det enkelte politidistrikt. Slik sett vil man kunne komme i en situasjon hvor politiets økonomi medfører at de politidistriktene som ligger i nærheten av Oslo, de som ligger i nærheten av Politihøgskolen, har muligheter til å etter- og videreutdanne sine ansatte, mens politikamre i distriktene har et klart større problem på det området. Jeg håper statsråden Jeg håper at statsråden vil titte nærmere på den problemstillingen.

Det er også slik at når det gjelder seksuelle overgrep mot barn, er det å kunne sikre spor svært viktig. Da er det viktig at man vet hvilke spor man skal sikre, men også at man har det nødvendige utstyr for å sikre sporene. Det vil slik sett være av avgjørende betydning at man har tilgang på moderne og godt utstyr, slik at bevismateriell ikke går til spille fordi man ikke har muligheter til å benytte det utstyr som skal til for å sikre sporene. Fremskrittspartiet er i den sammenheng det eneste partiet som har kommet med en henvisning til økonomi. Det er vel slik i denne saken som i andre saker vi har i dette hus: Man kan alle gå sammen om gode ord, man kan alle også enes om ønsker om bedre etterforskning, men til syvende og sist er det vel også et spørsmål om økonomi, antakeligvis også for andre partier enn Fremskrittspartiet.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Etterforskninga av seksuelle overgrep mot barn har altfor lenge vært av varierende kvalitet. Rapporten «Seksuelle overgrep mot kvinner og barn», utarbeidet av Åse Texmo og Lisbeth Aarvik for Kvinneuniversitetet Nord i 1998, viser helt konkret hvordan manglende kompetanse kombinert med manglende status og vilje til å prioritere sakene fører til at svært mange slike saker henlegges. Dette har selvfølgelig enorm betydning for de barna det gjelder, samtidig som vi mister muligheten til å sette i verk tiltak overfor mange av de voksne som begår slike overgrep. Siden denne diskusjonen dreier seg om etterforskningsbiten, vil jeg nøye meg med å nevne at SV ser med bekymring på at tilbudet til overgripere er svært varierende og til tider ikke-eksisterende, og vi håper å få flertall for både en utbedring av kriminalomsorgen og av psykiatrien i framtida.

SV har i merknadene til denne meldinga lagt vekt på viktigheten av å stå sammen med andre partier om merknadene, fordi vi mener det er viktig at komiteen sammen legger føringer for å få styrket jobben med å avdekke og etterforske seksuelle overgrep mot barn. I utgangspunktet kunne vi tenke oss eksplisitt å slå fast at politidistriktene skal ha refundert utgiftene knyttet til deltakelse på etter- og videreutdanningskursene ved Politihøgskolen som omhandler hjemmevold og SO-problematikk, nettopp fordi vi ser at dette er områder som hadde fortjent en mye større grad av bevissthet og kompetanse. Det er grunn til å tro at flere polititjenestemenn og -kvinner enn de som i dag deltar på kursene, kunne ønske å gjøre dette, men at økonomiske argumenter brukes for å la være. Dette kan ha med økonomi å gjøre, men det kan også dreie seg om at slike saker har mindre status enn f.eks. narkotikarelatert kriminalitet. Ved å fjerne det økonomiske argumentet kunne vi kanskje få flere til å utdanne seg på området, i tillegg til at signaleffekten ville være sterk. Vi har imidlertid nøydt oss med å be Politidirektoratet legge til rette for slik deltakelse, og forventer nå at det gjøres en jobb for å få spredd kompetanse og innsikt.

SV er også veldig opptatt av at dette feltet i større grad blir et tema i grunnutdanninga ved Politihøgskolen. Ni timer er lite i den store sammenhengen, og vi er av den oppfatning at interessen for et felt også er avhengig av innsikt. Vi håper derfor at departementet ser nærmere på dette, gjerne i samarbeid med Politiets fellesorganisasjon.

Det fins mye god vilje i politiet, og mange har etter hvert opparbeidet seg uvurderlig kunnskap om både vold i hjemmet og seksuelle overgrep-problematikk. Ikke minst besitter mange kvinner slik kompetanse etter å ha blitt bokstavelig talt kastet ut i det som unge, nyutdannede politibetjenter. Denne kompetansen håper vi nå vil få en større plass i og med satsinga på egne familievoldskoordinatorer ved politidistriktene, og vi går ut fra at SO-problematikk vil få langt større oppmerksomhet framover. SV vil følge nøye med på hvordan dette gjøres, og hvordan denne satsinga vil fungere i praksis. Vi er særlig opptatt av at det legges til rette for teamarbeid, og at de polititjenestemenn og -kvinner som skal jobbe med disse svært tunge og alvorlige sakene, får den oppfølginga som

de fortjener. Det må bli status knyttet til å jobbe med familievold, voldtekt og seksuelle overgrep. Ikke minst må vi få fram hvor viktig det er å ta tak i dette tidlig, og at de berørte får hjelp og tilbud om behandling. Vi må gjøre hva vi kan for å forhindre at offer i neste omgang blir overgripere, og at overgrepene gjentar seg, f.eks. etter et fengselsopphold uten adekvat hjelp og behandling. Vi håper også at det i forbindelse med handlingsplanen «Vold mot kvinner» blir en større grad av bevissthet på dette i hele hjelpeapparatet, og at samarbeidet blir bedre instansene imellom.

Til slutt vil jeg understreke det viktige arbeidet som Nasjonalt ressurscenter for seksuelt misbrukte barn gjør, og jeg håper at departementet finner grunn til å gjøre senteret permanent, eller i det minste utvide senterets funksjonstid.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Vi sier ofte – og vi mener det vel: Barna er det viktigste vi har, ikke minst med tanke på framtiden. Men også med tanke på nåtida, for barn har rett til å være barn, til å oppleve trygghet, til å oppleve omsorg, til å oppleve at de får utfolde seg som små mennesker uten forpliktelser og uten ansvar. Det er barnets rett. Når da voksne mennesker bruker barnet som et middel for seg selv, skjer det pervertering, som er helt uakseptabelt.

Den saken som vi har til behandling i dag, har sin bakgrunn. For det første ble det tydelig sagt fra at når det gjaldt overgrep mot barn, var det få saker som ble anmeldt. Av de sakene som ble anmeldt, var det altfor mange saker som ble henlagt, og det at de ble henlagt, skyldtes som regel at man ikke hadde godt nok tilfang av bevis for å kunne føre saken videre. I de sakene som man førte videre i rettsapparatet, var det bare en brøkdel som førte til felling av overgripere. Og grunnen var at man hadde for dårlige bevis.

Hvorfor var det slik? For det første fordi politiet ikke hadde nok kompetanse til å etterforske slike saker. Man var ikke utrustet, verken personellmessig eller på annen måte, til å ta seg av dette. For det andre fordi det ulike steder rundt omkring i landet var vanskelig å skaffe nødvendige fagpersoner som kunne være med på å sikre bevis innen rimelig tid etter at overgrepene var begått. Det kunne gå opptil fire uker fra en anmeldelse på et overgrep forelå og til det var foretatt rettslige avhør som var av en slik karakter at de kunne brukes i en etterfølgende rettssak. Og hva så i de fire ukene som gikk? Jo, da var barnet på en måte overlatt til seg selv. Det fikk ikke lov til å snakke med andre voksne om det som hadde skjedd, for hvis det gjorde det, ville ikke barnets utsagn være brukbart i en kommende rettssak, fordi barnet da ville være påvirket av de voksne, noe som var diskvalifiserende. Og for det tredje: Bevisstheten om disse tingene som jeg har pekt på, førte til at saker som gjaldt overgrep, ble nedprioritert ved mange kontorer – om ikke bevisst, så underbevisst: Vi vet at dette klarer vi ikke, derfor vil vi utsette å ta fatt i det.

Hva ble så resultatet av dette? Det viktigste var at barna følte seg sviktet av voksensamfunnet. Vi tok ikke, og

tar ikke, barna på alvor. Vi nedtoner deres opplevelse, og sier på den måten indirekte til barna at de lyver. Det er fryktelig. Derfor er det nødvendig at vi griper fatt i det. Resultatet ble videre en oppgitthet blant folk. Man tenkte og følte at det ikke var noen vits i å anmelde slike saker, siden det likevel ikke førte til noe annet enn ytterligere ubehageligheter. Det tredje dette førte til, var dessverre at vi fikk en del justismord i denne sammenheng. Mennesker ble anklaget og dømt på galt grunnlag. Og det er ingenting som er så ødeleggende for disse sakene som når personer står fram i etterkant og sier at det man sa, ikke var sant, det var diktet opp eller framkommet under press fra noen andre.

Derfor er det nødvendig at vi gjør noe med det. Og derfor foreslo Kristelig Folkeparti i trontaledebatten i 2000 at man skulle få etablert en sentral kunnskapsbase om disse tingene, slik at man kunne ha et overgripende organ som kunne settes inn til bruk over hele landet. Da ville vi slippe en forskjellsbehandling, ved at man ikke bare kunne foreta avhør og gi barnet hjelp som var adekvat, og som kunne brukes i en påkommende rettssak, der hvor man hadde fagpersonale tilgjengelig. Derfor er jeg glad for at vi er kommet dit vi er i dag. Vi har fått en enstemmig innstilling, og det er jeg glad for. Arbeiderpartiet stemte riktignok imot at vi skulle få etablert en sentral kunnskapsbase da dette ble lagt fram i trontaledebatten, men jeg er glad for at vi er enige og har møttes – kanskje ikke i det som etter Kristelig Folkepartis vurdering er det beste alternativet, men dog: Dette er en begynnelse på noe som jeg tror kan komme til å bli viktig.

I en psykolograpport gjengitt i Aftenposten 11. januar i år sies følgende:

«Barnevern og rettsvesen mangler innsikt og kompetanse om barns reaksjoner i overgrepssaker.»

Barn velger å tie, og det gjør de på grunn av skam, trusler og ønske om å beskytte. Det sies i denne rapporten at det ser ut til at både barnevern og rettsvesen forutsetter at barn kan uttrykke seg tydelig om overgrep når nære personer er mistenkt. Det gjør ikke barn. Det offentlige blir altså mer opptatt av korrekt oppførsel i forhold til lover og regler enn å fokusere på barnets interesser. Det er en misforståelse. Det er barnets interesser og barnets framtid som må stå i sentrum for vår oppmerksomhet i disse tingene. Derfor er ikke vi i Kristelig Folkeparti så fryktelig redde for at det kunne blitt noen sammenblandinger når Kripos-sjefen opprinnelig foreslo at de skulle kunne knytte til seg andre fagmiljøer. Jeg har tillit til at politiet ville være så profesjonelle at de kunne skille mellom snørr og bart. Men når man da likevel har gått bort fra det, syns jeg det er veldig riktig – og det er også understreket fra de andre partiene fra denne talerstolen – at man skal ha tilgang på det nødvendige personale som kan gå inn i den aktuelle sak. Og det gjelder altså uansett hvor man er i landet.

Vi har vært innom hospitantordningen. Og jeg syns det er interessant å lese det som stod i Drammens Tiden den 14. januar i år. Der fortelles det fra Modum lensmannskontor om en medarbeider som har jobbet ved Kripos, og som nå har kommet til dette kontoret. Det har re-

sultert i en ganske betraktelig økning i etterforskning av slike saker i Modum – sikkert ikke fordi det i Modum er så mye verre enn andre steder, men fordi man har fått kompetent personale til å jobbe med disse tingene, avdekkes også sakene. Det er det som er en hovedhensikt og en intensjon med dette. De som virkelig er gjenstand for overgrep, skal bli tatt på alvor. De skal bli fortalt at det er ikke du som er den skyldige. Du skal få den nødvendige hjelp, og den skyldige skal bli tatt. Da, for å ta det som siste punkt ettersom det er 25 sekunder igjen av min taletid, er det også viktig at rettsvernet ivaretas for den som anklages for å være overgriper. Det kan fort bli en psykose hvor alle skal ta overgriperen. Da må vi være sikre på at det vi gjør, er rett, og det tror jeg vi kan oppnå med det vi starter på og etablerer i dag.

Eli Sollied Øveraas (Sp): Seksuelle overgrep mot barn er det nedrigaste av alle lovbrøt. Som stortingspolitikarar er vi heile tida nøyddde til å vere oss vårt ansvar bevisste med omsyn til å slå ring om og gi tryggleik til våre yngste innbyggjarar.

Stortingsmeldinga og innstillinga frå justiskomiteen inneheld mange positive og konstruktive tiltak. Eg vil likevel rette merksemda mot eit par ting som kunne vore endå klarare. I innstillinga vert det peika på at det ofte er nyutdanna juristar med manglande erfaring som vert tildelede oppgåva med å yte kompetanse i desse vanskelege sakene. Det er då rimeleg å stille spørsmålet om den beste kompetansen sit på andre sida av bordet og er den som skal forsvare den eventuelle overgriperen. Kan vi setje inn tiltak for å styrkje kompetansen for dei som skal ivareta interessene til barna?

Etterforskning på dette området er vanskeleg og ikkje minst uhyre sensitivt. Det er også ressurskrevjande. På nettet florerer sexringar, ofte retta mot barn. Har vi tilstrekkeleg med ressursar når det gjeld etterforskning av desse sexringane? Senterpartiet støttar SV sitt syn der ein stiller spørsmål ved om alle politidistrikta klarer å sikre kontinuitet, kompetanse og kvalitet i tilstrekkeleg grad.

Som eg sa innleiingsvis, er seksuelle overgrep mot barn det mest alvorlege av alle lovbrøt. Senterpartiet vil derfor følgje utviklinga på dette området nøye. Elles støttar vi innstillinga frå komiteen.

Statsråd Odd Einar Dørum: Seksuelle overgrep mot barn er kriminalitet hvor det nok er en stor forskjell mellom det faktiske antall lovbrudd som begås hvert år, og antallet registrerte tilfeller. Av ulike årsaker velger mange barn å tie med sine opplevelser. Dette er en svært bekymringsfull situasjon, fordi handlingene retter seg mot de minste og mest sårbare blant oss.

En effektiv og forbedret innsats fra politiets side rettet mot seksuelle overgrep mot barn kan trolig føre til at flere ofre blir trygge nok til å anmelde forholdet. Slik kan vi avhjelpe en traumatisk og vanskelig livssituasjon for de mange som blir utsatt for overgrep. Dessuten kan det bidra til at overgripere, gjennom straffefølgelse og domfellelse, i større utstrekning enn i dag settes ut av stand til å begå nye forbrytelser.

Politiet representerer i flere sammenhenger en av våre viktigste sosiale institusjoner som håndterer mennesker i en vanskelig livssituasjon. For mange vil kontakten med politiet fungere som en døråpner til andre deler av hjelpeapparatet. Dette gjelder ikke minst i forhold til barn og har sammenheng med de formaliserte samarbeidsrutiner som eksisterer mellom politiet og barnevernsmyndighetene.

Slik sett vil en effektiv etterforskning av seksuelle overgrep mot barn både være viktig i forhold til den alminnelige kriminalitetsbekjempelsen, i forhold til å avdekke overgriperen i den enkelte sak og for å hjelpe den som har vært utsatt for overgrepet.

Flere utredninger har pekt på at man fortsatt kan gjøre forbedringer på dette området. Saker om seksuelle overgrep mot barn reiser spesielle problemstillinger sammenliknet med andre typer forbrytelser. Som få andre områder stiller denne type saker politiet overfor særlige krav til kompetanse. Politiet har ikke bare behov for generell kunnskap om etterforskning av seksuelle overgrep, men også behov for innsikt i de særlige problemstillinger som reises når små barn skal avhøres. Kompetansebehovet øker dessuten når funksjonshemmede eller fremmedspråklige barn er involvert.

I overgrepssaker er det også viktig at politiet knytter til seg ekstern fagkompetanse på en måte som sikrer korrekt og god ansvarsdeling mellom politiet og behandlingsapparatet.

Selv om det er gjort mye de siste årene, bl.a. ved at opplæringstilbudet ved Politihøgskolen er forbedret, er ikke dette alene tilstrekkelig til å gi behandlingen av denne type kriminalsaker det nødvendige løftet. Det var derfor et viktig initiativ som ble tatt da Stortinget i forbindelse med trontaledebatten i oktober 2000 bad daværende regjering utrede muligheten for å etablere en sentral kunnskapsbase med kompetanse på seksuelle overgrep mot barn.

Siden Stortinget tok dette viktige initiativet, har politireformen blitt vedtatt, og iverksettelsen er igangsatt. Politireformen med store politidistrikt gir et bedre grunnlag for å bygge opp og beholde spisskompetanse på dette området.

Straffbare forhold som blir forøvet i Norge, skjer i et politidistrikt. Det er her politiets hovedinnsats skal gjøres under ledelse av den stedlige politimester. Man må derfor ha stor oppmerksomhet på tiltak som retter seg mot politidistriktene også på det området vi behandler i dag.

På den annen side har norsk politi alltid hatt oppfordring til og muligheter for å hente bistand til etterforskning av særlig kompliserte og omfattende saker ved Kriminalpolitisen, Kripos. Dette gjelder også for saker om seksuelle overgrep mot barn. Som sentralt bistandsorgan kan Kripos yte bistand til den etterforskning som et politidistrikt har igangsatt. Dette vil alltid innebære en betydelig kvalitativ og kvantitativ hjelp for det lokale politiet.

En styrking av politiets innsats på dette feltet må derfor balansere mellom tiltak både rettet mot politiet i sin alminnelighet og en styrking av Kripos som et sentralt kompetanseorgan.

Forslaget om å styrke Kripos med hospitanter gir institusjonen bedre bemanningsmessige muligheter til å bistå det lokale politiet ved etterforskningen av seksuelle overgrep mot barn. Samtidig legger det grunnlag for økt kompetanse i politidistriktene når personellet vender tilbake etter hospiteringsperioden. Slik sett har man tatt et grep som både styrker det sentrale og det lokale nivået.

Forslaget innebærer også at man skal etablere en kunnskapsbase ved Kripos. Denne vil omfatte personell av ulike fagprofesjoner som politiet kan knytte til seg i forbindelse med behandlingen av seksuelle overgrepssaker. Når politiet vet hvor de skal hente informasjon om ekstern kompetanse, vil det også være lettere å gjøre bruk av den. Det må legges vekt på å utvikle denne kunnskapsbasen gjennom jevnlig kunnskapsutveksling, nettverkssamlinger og gjensidige opplæringstiltak.

La meg til slutt kommentere at jeg selvfølgelig har merket meg at komiteen er opptatt av at dette skal gjennomføres i praksis. Det er slik at når man skal bygge opp en spisskompetanse, må man jo bygge den opp. Det er veldig mange måter å gjøre det på. Det er sluttresultatet som er det helt avgjørende, og det avgjørende er at det i hvert politidistrikt er kompetanse som gjør at man kan håndtere disse spørsmålene. Det vil nok på mange måter være naturlig å se på den kompetansen som man skal bygge opp når det gjelder familievold og seksualisert vold, spesielt dette med barn, i en sammenheng. Det er forhold som er kompliserte og utfordrende, som flere av talerne har vært inne på. Jeg har merket meg de praktiske bekymringer – for å si det på den måten – som komiteen har gitt uttrykk for, og vil selvfølgelig på nødvendig måte følge opp dette i mitt videre arbeid med saken.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunn Karin Gjøl (A): Jeg er enig med statsråden i at det må gjøres et grundig praktisk arbeid i de enkelte politidistrikt for at vi skal kunne løse disse vanskelige oppgavene som går på etterforskning av overgrep mot barn.

I rapporten til Texmo og Aarvik vises det til at henleggesprosenten er uakseptabelt høy når det gjelder seksuelle overgrepssaker mot barn. Tallene fra Statistisk sentralbyrå viser at det samme er tilfellet når det gjelder seksuelle overgrepssaker mot voksne. I Dagsavisen i går kunne vi lese at antallet voldtektsanmeldelser er fordoblet i løpet av ti år. Det er positivt at flere jenter nå tør å anmelde voldtektssaker. Det som er problemet, er at til tross for flere anmeldelser, er antallet domfellelser nesten halvvert i løpet av den tiårsperioden. Prosentandelen når det gjelder domfelte, har altså gått ned fra 9 pst., som den var i 1993, til, som den er i dag, 4 pst. Når flere jenter nå tar den belastningen det er å anmelde en voldtektssak, bør de slippe å oppleve at saken deres blir henlagt. Jeg er redd for at når det gjelder de tiltak som vi har satt i gang de siste åra for å få flere jenter til å anmelde voldtektssaker, vil vi oppleve at vi kan få et ganske kraftig tilbakeslag. For hvorfor skal man ta belastningen med å anmelde en sak når man likevel opplever at den blir henlagt? Jeg vil derfor utfordre statsråd Dørum på hvilke ytterli-

gere tiltak han vil sette i verk for at flere saker, også når det gjelder seksuelle overgrep, voldtekt mot kvinner, skal ende med domfellelse.

Statsråd Odd Einar Dørum: Det er jo slik i enhver sak at man må ha bevis som holder. Derfor blir det helt avgjørende det som komiteen har vært inne på, at man må ha kompetanse nok til å møte den det gjelder på en rett måte, med det rette alvor og den rette innsikt når de kommer til politiet. Samtidig må politiet ta de erfaringer som man etter hvert høster på de ulike områder, som representanten nå reiste, med hensyn til å sikre bevis. Det er bygd opp erfaring på det når det gjelder seksuelle overgrep mot kvinner. Det er noe av det komiteen også understreker når det gjelder overgrep mot barn. Nå skal man ikke ta disse saksforholdene under ett. Det som skjer, er at vi går inn i privatsfæren, og når man går inn i privatsfæren, enten det gjelder familievold eller forhold som avdekkes i forbindelse med seksuelle overgrep eller overgrep mot barn, må man være oppmerksom på – det er noen av de erfaringene som politiet har gjort på det generelle plan, bl.a. gjennom det såkalte Stovner-prosjektet om familievold – at sikring av bevis tidlig er helt avgjørende. Det å bygge opp denne kompetansen og sørge for at den er alminnelig kjent i politiet er noe av det som komiteen har pekt på, og denne kompetanseoppbyggingen knytter seg til forskjellige stadier i politiets faglige utvikling. Det knytter seg til den grunnutdanning man får. Det knytter seg til den kompetanse som utvikles i det enkelte politidistrikt, og det knytter seg til den nødvendige etterutdanning. Det er summen av disse tiltakene som kan heve kvaliteten på etterforskningen og føre til at vi får andre resultater enn det som det nå ble vist til av representanten i hennes replikk.

Jan Arild Ellingsen (FrP): Enhver domfellelse i enhver kriminalsak er avhengig av grunnlaget for etterforskningen og bevisførselen gjennom den. Derfor er det en veldig viktig sak vi har oppe til behandling her i dag. Kvaliteten er avhengig av de mannskaper man rår over, og det tekniske utstyret man rår over. Det er det siste jeg ønsker å henlede oppmerksomheten på. Det er et faktum at da komiteen besøkte Kripos, gav Kripos helt klart uttrykk for et behov for mer og nytt og moderne utstyr for å kunne styrke sin evne til bevisførsel.

Da bør det være et paradoks for ministeren – det er jo alltid interessant å høre hva ministeren har av politiske synspunkter og visjoner med hensyn til framdriften i denne typen saker – å registrere at det faktisk er private organisasjoner som bistår Kripos med å tilføre dem det utstyret som de mener de trenger.

Spørsmålet mitt til ministeren er muligens ganske enkelt, men samtidig ganske avgjørende: Hva slags tak vil ministeren ta for at politiet skal få tilgang på det nødvendige utstyr, som de faktisk mener de har behov for for å kunne styrke grunnlaget for domfellelse og god etterforskning i samtlige kriminalsaker?

Statsråd Odd Einar Dørum: Det blir veldig operativt dette spørsmålet om hva slags tak statsråden tar. Statsråden har, ved Stortingets utmerkede hjelp, fått et politidirektorat. Han har også, ved Stortingets utmerkede hjelp, fått påpekt viktige områder som skal prioriteres. Da stoler jeg på at man gjennom dette systemet forvalter kronene på en så effektiv måte at man får valuta for de kronene som er der. Det gjelder både mannskaper og selvfølgelig også utstyr. Så må jeg tilføye, uten å kjenne konkret den situasjonen i Kripos som representanten tar opp, at jeg ikke har noe imot at man gjør praktisk godt arbeid i samarbeid med andre, så lenge man som en effekt av dette får til et godt resultat. Det er også pekt på fra komiteens side at det er viktig at man kan bruke fagfolk, som man ikke alltid kan ha i sine egne rekker, for det er jo helt avgjørende for å sørge for at saken blir kvalitetsmessig godt behandlet. Og som jeg selv tok opp i mitt innlegg: Det vil jo her også være snakk om forholdet til andre instanser enn politiet når vi snakker om barn. Det vil være forholdet til barnevernsmyndigheter og eventuelle fagmyndigheter. Og da er man fullt ut avhengig av å kunne samarbeide med andre.

Jeg er vel kjent med at det i Politi-Norge reises krav om utstyr. Generelt sett er det nok brukt mye penger på mye godt utstyr, men man kan alltid diskutere om prioriteringene har ligget på rett sted. Den nye politireformen gir faktisk politidistriktenes ledelse mulighet til å ha et veldig skarpt søkelys på dette. Kanskje har det vært slik før at det har vært noen vanntette skott mellom det man bruker på ulike sider av politiets arbeid. Selve reformen gjør at de skottene skal bli borte. Det er her kriminalitetsbekjempelsen og virkemidlene for å oppnå det, som teller, og jeg tror at vi gjennom reformen vil se at vi kan få effekt også på det området som representanten spør om, nemlig at man er teknisk utstyrt på den måten som er nødvendig for å løse også kompliserte saker.

Inga Marte Thorkildsen (SV): Det er mange utfordringer knyttet til dette feltet. En bit av det går også på å få en kriminalomsorg som er i stand til å ta seg av overgripere, slik at ikke overgrepene gjentar seg.

Sjøl traff jeg på en rundreise til fengsler en av disse mennene, som kun forgrep seg på unge gutter når han var i en krisesituasjon, og bare gutter som var i den alderen han var da han ble misbrukt som barnehjemsbarn. Så det er ganske komplekse problemstillinger vi her har å gjøre med.

En annen side av saken er å heve kompetansen i helsevesenet, i skole og barnehage, slik at de vet hva de skal se etter for å oppdage at barn er utsatt for overgrep.

Egentlig syns jeg det hadde vært på sin plass også å ha en debatt om dette med lukkede religiøse miljøer, som nå er på plakaten i og med debatten om tvangsekteskaps- og æresdrapsproblematikken innen muslimske miljøer. Men dette gjør seg også gjeldende innenfor andre lukkede religiøse miljøer hvor overgrepssproblematikk er et tabuområde, og hvor man også kanskje i større grad verner om hverandre. Så det er i og for seg en utfordring fra

meg til Regjeringen å ta tak i dette overfor de ulike religiøse miljøene.

Min direkte utfordring nå går på den rapporten som jeg har her, og som statsråden har sett. Er det slik at statsråden vil se på spørsmålet om en forsøksordning med en regional enhet med spisskompetanse på volds-, voldtekts- og sedelighetsproblematikk, og hvis det viser seg at vi ikke klarer å få hevet kompetansen ved hvert enkelt politidistrikt, som også skal spres nedover i de underliggende enhetene, vil han da se på muligheten for en forsøksordning, f.eks. i nord, hvor situasjonen kanskje er spesielt semmer?

Statsråd Odd Einar Dørum: For å være direkte: Jeg kjenner Texmo-rapporten fra forrige gang jeg var justisminister, og trakk da konklusjonen: rett diagnose – gal løsning. Diagnosen er at det ikke er god nok behandling av sakene, man peker på at det ikke er nok kompetanse. Men i politiet, som vi nå har organisert i store driftsenheter, å bygge opp forhold på tvers kan fort bli en sovepute for dem som skal bygge opp kompetansen.

Og jeg vil få lov til å rette Stortingets oppmerksomhet mot et annet forhold som er viktig. Jeg tror politiet på mange måter har hatt et lønssystem som har gjort at folk ofte har siktet strategisk etter lønnsutvikling og kanskje ikke etter karriereutvikling. Uten at jeg på noe som helst tidspunkt vil ytre meg om lønnsnivå, tror jeg det er viktig også for politiet å få et lønssystem som gjør at man kan planlegge en karriere som er slik at det å følge bestemte spor, både stillingsmessig og karrieremessig, kommer til uttrykk slik at man kan satse på kompetansen. Det er mange forhold innenfor Politi-Norge som kan bidra til at kompetansen heves. Det er i grunnen et av de forholdene jeg peker på.

Alle som har møtt den sammenslutningen av folk som politiet nå har som jobber med seksuelle overgrep, vet at det er en meget engasjert gruppe. Man vet at det er en gruppe som – ja, hvordan skal vi uttrykke det – har et kall, et sterkt følelsesmessig engasjement og gjør en god jobb. Jeg tror at framveksten av dette forumet vil være en utrolig viktig bidragsyter for å rette søkelyset mot det som jeg opplever er representanten Thorkildsens hovedanliggende.

Så vil jeg gjerne si til slutt at for meg er overgrep et overgrep, uansett hvor det finnes. Jeg skal ikke kommentere lukkede miljøer, men vi har mange typer lukkede miljøer i Norge, og det er all mulig grunn til å være oppmerksom. Jeg kan iallfall forsikre om én ting: Jeg vil ikke godta noen form for overgrep eller undertrykkelse i noen ismes navn. Og la meg til slutt si, for å gjøre det uttrykkelig klart, siden minoritetsspørsmål kom opp: Jeg betegner kjønnslemlestelse som mishandling av barn.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Synnøve Konglevoll (A): Det er ille å bli utsatt for en forbrytelse. Spesielt alvorlig er det hvis man blir utsatt for vold eller andre fysiske overgrep. Men noe av det

mest råe og krenkende vi kan tenke oss, er voldtekt og annen form for seksualisert vold. Seksualisert vold mot barn er et problem som det i for stor grad har vært tabu å snakke om, og som det for mange har vært mest behagelig å lukke øynene for. Heldigvis markerer det arbeidet som vi gjør i dag, at vi får satt barns rettigheter på dagsordenen på en viktig og riktig måte.

Det at det har vært vanskelig og lite prioritert å avdekke seksualisert vold mot barn, har svekket barns rettigheter og muligheter for beskyttelse. Rapporten fra Kvinneuniversitetet Nord i 1998 var en vekker for mange. Fem år etter Bjugn-saken spurte forskere om vi var bedre i stand til å behandle sedelighetssaker. Den dokumentasjonen som ble innhentet, tydet dessverre ikke på det. En politijurist uttalte i forbindelse med forskningsprosjektet:

«Sakene blir nedprioritert på tross av at de fleste vet at det er viktige saker – vegringen tror jeg i stor grad skyldes usikkerhet og manglende kompetanse.»

Sammenfattet vil jeg si at det i de tre nordligste fylkene var til dels store forskjeller med hensyn til hvordan disse sakene ble behandlet, både mellom politidistriktene og også innen samme politidistrikt. En politietterforsker uttalte ifølge rapporten fra Kvinneuniversitetet at

«Sakstypen drives ved hjelp av ildsjeler på etterforskersiden».

Den totale saksbehandlingen var i stor grad personavhengig og tilfeldig, og det utgjorde et rettssikkerhetsproblem for dem som har minst mulighet til selv å ta til motmæle, nemlig barn.

Overgrep og vold mot barn er for alvorlig til å bli behandlet lemfeldig av politietaten. Det er viktig at både kompetansen på og prioriteringen av disse sakfeltene bedres. Det er urovekkende i lys av det arbeidet som er gjort, og rapporten fra Kvinneuniversitetet Nord, at det ser ut til at det de siste to årene har vært en nedgang i oppklaringstendensen, og at gjennomsnittlig saksbehandlingstid for disse sakene har økt.

Politiet er en viktig faktor i kampen mot seksuelle overgrep og andre overgrep mot kvinner og barn. Å styrke utdanninga på dette området vil forhåpentligvis føre til at flere overgrep blir avdekket og til at ofrene for overgrep får bedre hjelp. Samtidig må Kripos knytte til seg eksterne fagmiljøer som kan bistå politiet, slik et enstemmig storting går inn for i dag. Det er også et enstemmig storting som nå går inn for at det etableres en sentral kunnskapsbase med kompetanse på seksuelle overgrep mot barn, og at denne kompetansen skal komme hele landet til gode. Vi i Arbeiderpartiet er opptatt av at det bygges opp team rundt i landet med god kompetanse, og at ikke enkeltpersoner blir sittende alene med ansvaret.

Det er av stor betydning at samfunnet reagerer overfor overgriperne, og at barn blir behandlet på en måte som gjør at skadevirkningene av overgrepet blir minst mulig. Det er selvfølgelig også viktig at vi setter inn tiltak for å forhindre at overgrep skjer, altså forebyggende tiltak.

Noe av det mest råe og krenkende vi kan tenke oss, er voldtekt og annen form for seksualisert vold. Det er viktig at det arbeidet vi gjør for å forebygge seksualisert

vold, blir fulgt opp, og det er viktig at rettssikkerheten til barn styrkes.

J ø r g e n K o s m o hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Carsten Dybevig (H): Når Stortinget i dag behandler St.meld. nr. 52 om etterforskning av seksuelle overgrep mot barn, er det et aspekt som er viktig for Høyre å få frem, nemlig rettsvernet for dem som blir berørt enten som offer eller som antatt gjerningsperson. Rettsvernet for den enkelte part skal være uomtvistelig. Et samfunn som dømmer et menneske i en sedelighetssak mot barn, skal ikke være i tvil om at rett person dømmes. I tillegg til fengselsstraff dømmes ofte disse gjerningspersonene hardt i sitt nærmiljø.

Det har de siste tiårene blitt avdekket stadig flere grove seksuelle overgrepssaker mot barn, som et resultat av både økt offentlig fokusering på denne type overgrep og bedre etterforskningskompetanse hos politiet. En styrking av Kripas' etterforskningsavdeling vil medføre at vi nå får en sentral og høyt faglig kompetansebase som kan arbeide raskt og målrettet for å sikre bevis. En sentral lokalisering av fagkompetansen vil være en styrke for rettsvernet til det enkelte offer, men også for dem som etterforskes for overgrep. Det blir slutt på at etterforskningen av sakene er avhengig av det enkelte politidistrikt tilfældige fagkompetanse der og da. Nå vil den spesialiserte fagkompetansen være tilgjengelig med en gang. Dette vil bidra til å styrke enkeltindividets rettssikkerhet. Alle personer i et samfunn har krav på at saker blir raskt behandlet og da særlig saker om seksuelle overgrep. Jeg vil bare minne om et par eksempler på saker som er avdekket som justismord, og som med forbedrede etterforskningsmetoder kanskje kunne vært unngått:

Senest i desember 2001 ble tre menn som tidligere var dømt for grove seksuelle overgrep, frifunnet i Frostating lagmannsrett etter at de hadde fått sine saker gjenopptatt. Det er faktisk mange uskyldige som i årenes løp har sonet fengselsstraffer for overgrep de ikke har begått, og det ligger store personlige tragedier bak sakene. Minst én har i mellomtiden tatt sitt liv, hvor det i etterkant ble fastslått at overgrepet han var dømt for, aldri hadde funnet sted. I tillegg har vi vel alle Bjugn-saken friskt i minne.

Det er vanskelig å peke på hva som er årsaken til at det har skjedd så pass mange justismord i saker om seksuelle overgrep. Om det skyldes en ufullstendig etterforskning fra politiets side, rettsvesenets behandling, sakkyndiges rolle eller andre ting, skal jeg ikke spekulere i.

En styrking av fagkompetansen på seksuelle overgrep mot barn hos påtalemakten kunne kanskje ha avverget disse sakene. En forbedret fagkompetanse hos politiet gir også rettsvesenet større troverdighet fordi faktagrunnlaget sakene baseres på, blir grundigere. Historisk har altså en rekke saker blitt gjenopptatt – hvilket viser hvor ufattelig viktig det er at de fremlagte bevis er nærmest vannrette. Dersom folk oppfatter det slik at rettsvesenet ikke alene dømmer ut fra fakta, men lar seg påvirke av hva den folkelige opinion måtte være, er det nærmest en av-

skaffelse av det rettsvern et moderne demokrati skal være bekjent av.

De tiltak som behandles i meldingen, er viktige skritt for å bedre rettssikkerheten og gi trygghet for barnet som offer, men også for en eventuell overgriper i etterforskningen av saker om seksuelle overgrep. Når et barn er offer, krever det en særlig kompetanse hos dem som først møter barnet ved anmeldelsen. Barnet har vært gjennom en traumatisk opplevelse og må håndteres på en mest mulig skånsom måte. Samtidig vil en grundig etterforskning lettere kunne forhindre at uskyldige blir tiltalt og dømt, og være et viktig bidrag til økt rettssikkerhet i overgrepssaker.

Rettsikkerhet i denne sammenheng vil for det første bety at man får en lik behandling av sakene uansett hvor i landet et overgrep har skjedd, og at kvaliteten på etterforskningen i større grad vil samsvare og bli uniformert i alle politidistrikt. Gjennom styrkingen av Kripas' sentrale etterforskningsenhet vil det bli økt tilgang på kvalifisert personell som kan bistå distriktene i vanskelige saker, hospitantordningen tilfører det lokale politidistrikt verdifull kompetanse, og sist, men ikke minst, får vi trolig økt vektlegging av problemene i grunnutdanningen ved Politihøgskolen.

Tiltakene vil føre til en kompetanseheving i hvert enkelt politidistrikt, som gjør dem bedre rustet til å ivareta barnets interesser. Gjennomføring av avhør og bevissikring i slike saker må gjøres på en måte som både tar hensyn til offeret og ivaretar rettssikkerheten til den anmeldte.

Gjennom de nevnte tiltak, som en enstemmig komite har sluttet seg til, er vi et skritt på veien for å forhindre flere justismord og personlige tragedier, samtidig som rettsvesenets avgjørelser får troverdighet.

Knut Storberget (A): Det har falt kjennelse i en av de mest grufulle kriminalsaker her til lands – Baneheia-saken. To små jenters liv vil aldri kunne erstattes av noen politiske virkemidler.

Råskapen, brutaliteten og uvirkeligheten mange av oss føler i kjølvannet av angrep på barn, må aldri skygge over muligheten til å forhindre og reparere mye av den ulykke seksuelle overgrep skaper. Den ufattelig iherdige, modige og ikke minst konstruktive innsatsen av bl.a. foreldrene til jentene som ble krenket på det groveste i Baneheia, viser oss bare én ting: Det nytter ikke å gi opp, og her har vi alle et ansvar. Vi har faktisk et ansvar på alle nivåer i samfunnet, fra oss som enkeltpersoner eller stortingspolitikere og til andre som f.eks. politi og justisminister. Til tross for at saken i dag dreier seg om etterforskning spesielt, syns jeg det nå er grunnlag for å peke på hva som er framtidens utfordringer i forhold til denne saksproblematikken.

Våre holdninger gjenspeiles i politiet, og vanlige folks meninger og holdninger gjenspeiles også av folks holdninger i domstolene. Og spørsmålet blir: Hvilket klima skaper vi rundt disse sakene? Hvilket klima skaper vi for å løse sakene? Og hvilket klima skaper vi for å komme oss videre i disse sakene? Vi kunne gjøre som Frem-

skrittspartiet ofte har gjort i kriminalpolitikken, liberalisere lover og regler som virker forebyggende, og foreslå særartede straffer og sanksjoner mot lovbrutere. Å liberalisere pornolovgivningen og samtidig foreslå forvisning, kastrering og livstidsstraffer er et typisk spor. Jeg er redd slike diskusjoner kun er egnet til å avspore hva denne debatten egentlig handler om.

Hvordan skal vi få vekket til live alles ansvar? Det er grunn til å merke seg at ved siden av å styrke det politimessige arbeidet må vi nå sette i fokus det som forebygges. Det er ikke for ingenting at seksualisert vold, særlig mot kvinner og barn, har økt i takt med liberaliseringen av og tilgangen til grov pornografi. Det økende antall 12–13-årige jenter som i dag rapporterer om uønskede seksuelle opplevelser med både jevnaldrende og eldre, føler også at de er utsatt for overgrep. Mange forteller om at guttene inspireres av pornoen. De som i dag er ivrigst i debatten i forhold til lovbrudd av denne type, bør også melde seg på i debatten om hvorvidt pornografilovgivningen skal liberaliseres.

De som er høyt på banen når overgripere skal tas, skal også kjenne sin besøkelsestid når vi behandler norsk ruspolitikk. Flertallet av norske voldtekter skjer i alkoholrus. Et godt forebyggende tiltak mot seksuelle overgrep er å redusere det totale forbruket av rusmidler i befolkningen. De som i dag virkelig roper korsfest, korsfest, inviteres også til å være med når vi bl.a. skal drøfte tilskudd til f.eks. Alternativ til Vold eller støttesentre landet rundt. Ikke alle er like aktive da. Kanskje tida også er inne til at vi tør gå i oss sjøl i forhold til vår egen mulighet for å bidra til å redusere antall overgrep, ikke minst vi menn. Mannskulturen har så langt lite å skryte av i forhold til hvilke signaler vi som gutter og menn sender ut om seksuelliv og respekt for andres integritet, det være seg i russetid eller et vel voksent vorspiel.

Jeg tror stortingsflertallet gjør klokt i ikke å flytte etterforskningskapasiteten til politiet fra de lokale distrikter over til sentrale eller regionale ledd. Altfor mange saker får i dag stemoderlig behandling. Sjøl om antallet voldtektsanmeldelser er doblet de siste ti årene, er resultatene av etterforskningen nedslående. Antall fellende dommer synker. Derfor må politiet gi status til overgrepssakene, mye mer enn til tyveri eller slagsmål. Denne kompetansen må være lokal, og statusen må også være lokal. Problemet er nettopp at politiet har rykket ut for sent. En ny etterforskningsenhet, som SV vurderer å åpne for, er jeg redd bare vil pulverisere ansvaret og gjøre utrykningen enda senere og bidra til å redusere statusen. Dette skal vi på den «lokale vakta» ikke bry oss om. Bevis må sikres, vitner avhøres og tradisjonelt politiarbeid må gjennomføres. Jeg tror også det er viktig at mannlige politietterforskere i større grad engasjerer seg i slike saker, og at dette ikke gjøres til de kvinnelige politietterforskernes eneområder. I den grad politiet tidligere har veket bort fra disse sakene, er utfordringene nå først og fremst å bruke tilgjengelige ressurser, med eventuelt støtte fra Kripos, til å gjennomføre etterforskningen. Bare det kan gi oss flere fellende dommer. Dette er likevel bare halve jobben. Det viktigste i årene framover er

det totale ansvaret alle av oss har for å skape en politikk som reduserer antall overgrep. Og da trenger vi mer enn politi og straffer.

Trond Helleland (H) (komiteens leder): Debatten i dag har vist at etterforskning av seksuelle overgrep mot barn er en viktig fokusering for justiskomiteen. Som leder av komiteen er jeg svært glad for at det er en samlet komite som står bak innstillingen. Seksuelle overgrep mot barn er, som flere her har sagt, noe av det grusomste og mest fornedrende som kan begås. Men samtidig er det også noe av det mest tabubelagte.

Gjennom styrkingen av Kripos og utvidet kompetanse ved det enkelte politikammer, som det nå blir lagt opp til, tror komiteen at muligheten til å bekjempe og oppklare seksuelle overgrep mot barn styrkes. Jeg vil understreke at den lokale innsatsen er og blir den viktigste. Men det er også viktig å sette denne type kriminalitet inn i en nasjonal og en internasjonal sammenheng. Vi vet at handel med barnepornografi, salg av barneprostituerte, barnesexturisme og annen utnyttelse av barn er utbredt. Pedofile nettverk opererer på tvers av landegrensene. Det er et lukket miljø, og mye av aktiviteten foregår via Internett, noe som gjør at informasjonen finnes og dokumentasjonen er der, men den er vanskelig tilgjengelig. Internett har kommet for å bli, og bruken vil bare øke. Kun gjennom koordinerte, flernasjonale politioperasjoner kan en bryte opp de kriminelle miljøene som tjener store penger på grov utnyttelse og fornedrelse av uskyldige barn.

Komiteen er nettopp kommet tilbake fra besøk hos både Europol og Interpol. Det arbeidet som blir utført der, både for å avsløre seksuelle overgrep mot barn og også for ikke minst å øke bevisstheten om denne type kriminalitet over hele verden, er svært viktig.

Flere av de pedofilnettverkene som har blitt avslørt, har hatt forgreininger til Norge. Gjennom opplysninger oppfanget i andre land kan en altså avsløre overgripere i Norge. Dette viser etter min mening viktigheten av internasjonalt politisamarbeid. Jeg er veldig glad for at Norge nå aktivt deltar både i Interpols og Europols arbeid på disse områdene, og for at vi i tillegg har gode bilaterale kontakter med andre lands politimyndigheter.

Jeg er glad for den brede enigheten det er i Stortinget i dag om denne viktige saken. Jeg har også lyst til å understreke det som flere andre har vært inne på, nemlig det viktige arbeidet som ulike støttegrupper og ulike frivillige organisasjoner gjør for å forebygge og ikke minst for å avdekke seksuelle overgrep mot barn.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en talletid på inntil 3 minutter.

Finn Kristian Marthinsen (KrF): Handel med barn til seksuelle tjenester er blitt en økonomisk virksomhet i verdensklasse. Ifølge UNICEF dras én million barn årlig inn i sexslaveri. «Trafficking», som er den internasjonale betegnelsen for handel med mennesker, er i ferd med å utvikle seg til en av verdens største industrier.

Ifølge FNs beregninger tjener bakmennene over 60 milliarder kr på denne slavehandelen. Handelen er global. Overalt utnyttes barn, helt ned i svært lave aldersgrenser, seksuelt – ikke bare av pedofile menn, men også av «vanlige» kvinner og menn. Gutter og jenter hentes fra fattige landsbyer med løfte om et bedre liv. De blir kidnappet og holdt innesperret i bordeller i månedsvis, eller de selges på gata, hvor pengene går til bakmenn. Små gutter i krigsområder rekrutteres som soldater og brukes som sexleketøy av de eldre soldatene. Barn blir solgt over landegrenser for å tjene som prostituerte i bordeller, eller som skuespillere i pornofilmer.

Internett-kriminaliteten er én side av dette, hvor mennesker utnytter på det groveste både egne og andre barn. Derfor er det viktig at også det er tatt med når vi snakker om Barne-kripos i dag, dette å skulle overvåke og se: Hva er det som flommer innover vårt land, og hvor kan vi etterspore og finne mennesker som driver med dette, for å forhindre at det utvikler seg ytterligere.

En gang var kampen mot slaveriet en av de største politiske kampene. Det var på mange måter testen på demokrati og menneskerettigheter. Kampen mot dagens slavehandel er uendelig viktig. Den hensynsløse og grove utnyttelsen av barn er ondskap satt i system. Det er selve menneskeverdet det handler om. Derfor er jeg glad for at det sies i Sem-erklæringen til Samarbeidsregjeringen: «Arbeidet med Barne-kripos vil bli fulgt opp.» Det gir meg en trygghet for at denne regjeringen ser problemene og ønsker å følge dem med argusøyne, og etter hvert eventuelt bidra med det som er nødvendig for å komme disse tingene til livs, og å gi barna den trygghet som de skal ha – og som også andre har påpekt her i debatten – også gi de påståtte overgriperne den trygghet som de skal ha, for å være sikre på at deres rettssikkerhet blir ivare tatt.

Jan Arild Ellingsen (FrP): Det beste med denne saken ville vært at vi ikke hadde noen sak. Det beste ville vært at vi hadde et samfunn hvor det ikke var behov for denne type stortingsmelding, men det er dessverre ikke et faktum. Det er dessverre sånn at så lenge vi har mennesker med en natur som påfører barn lidelser og seksuelle overgrep, så er vi nødt til å ta et oppgjør med det.

Kvaliteten på etterforskningen synliggjør hvor alvorlig vi som nasjon tar dette problemet innover oss. Det handler også om hvordan vi respekterer de minste i samfunnet vårt, barna våre. Tar vi ikke barna våre på alvor, hva slags samfunn får vi da? Hva slags signal gir vi da? Dagens barn er de som i framtiden skal bære dette samfunnet videre. Derfor er det også viktig.

Så registrerer jeg at SV på nytt igjen tilkjennegir at vi må være opptatt av de innsatte. Ja, det er mulig det. Men for oss er det sånn at overgriperen har prioritert nummer én, og at samfunnet skal skjermes for vedkommende. Så kan vi diskutere innholdet etterpå. Men først og fremst er det sånn at samfunnet skal skjermes fra disse.

Fremskrittspartiet er glad for den nye ordningen som nå kommer, med forvaring. Vi har ingen problemer med at folk som begår overgrep mot barn, blir holdt i forva-

ring, om så et helt liv. Hvis det er det som skal til for å skjerme barna våre, så skal vi gå inn for det.

Og så registrerer jeg at representanten Storberget på nytt igjen har et behov for å være belærende i forhold til Fremskrittspartiet, og det står ham selvfølgelig helt fritt å være det. Når det gjelder Fremskrittspartiets politikk, er den basert på at hvert enkelt menneske i dette landet skal ha en individuell rett til å gjøre det han finner han kan gjøre, selvfølgelig innenfor de lover og regler som til enhver tid gjelder. Der går skillelinjene mellom oss og det representanten Storberget er opptatt av. Han har en gjennomgående bekymring for alt som andre kanskje til dels oppfatter som både interessant og spennende. Og vi har sagt ja vel, greit, men innenfor de gitte normene som finnes.

Så til et annet punkt som jeg er opptatt av, og det går på dette med utstyr. Jeg blir jo litt fascinert når representanten fra Kristelig Folkeparti skryter av deres innsats gjennom Regjeringen. Det er mulig at vi ikke var på samme sted da vi besøkte Kripos. Men Kripos gav klar beskjed om at de mangler utstyr, at de har behov for nye ting, og da holder det kanskje ikke med en kunnskapsbase alene, da trengs det noe mer der. Og når det gjelder utstyrssiden, er det kun Fremskrittspartiet som har tatt et skikkelig ansvar her og bevilget de midlene som trengs.

Avslutningsvis må jeg si at jeg er skuffet over ministeren. Jeg synes ministeren var vag i sitt svar på min replikk i stad med hensyn til utstyrsinvesteringer. Også der synliggjør Regjeringen hva som faktisk er viktig i denne sammenheng. Det nytter ikke å stå her med fine ord og gi uttrykk for hva man vil og hvilke visjoner man har, hvis man ikke følger opp med nødvendige midler. I et samfunn som vårt synliggjøres kvaliteten og de politiske initiativene i forhold til rettskaffenhet til sjuende og sist i de signaler vi gir overfor barna, og hvordan vi behandler dem.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 1520)

S a k n r . 2

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen ved fylkesmannsembetene (Innst. S. nr. 82 (2001-2002), jf. Dokument nr. 3:12 (2000-2001))

Henrik Rød (FrP) (ordfører for saken): Kontroll- og konstitusjonskomiteen har behandlet Dokument nr. 3:12 for 2000–2001, som omhandler Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen ved fylkesmannsembetene. Formålet med denne undersøkelsen har vært å vurdere fylkesmennenes klagesaksbehandling og informasjonsvirksomhet etter plan- og bygningsloven og lov om sosiale tjenester.

Opgaven som klageinstans for kommunale enkeltvedtak er en viktig del av fylkesmennenes rolle som rettssikkerhetsinstans. Det er derfor meget viktig at dette arbeidet utføres i henhold til intensjonene.

Riksrevisjonen konkluderer i undersøkelsen med at fylkesmannsembetene kun i liten grad når det målet som er satt for saksbehandlingstiden i klagesaker. Målsettingen er at saksbehandlingstiden ikke skal overstige tre måneder. Undersøkelsen viser at det i 1999 var kun 36 pst. av klagen etter plan- og bygningsloven som ble behandlet innenfor målsettingen om tre måneder. For 45 pst. av sakene var behandlingstiden mer enn seks måneder. For klagesaker etter lov om sosiale tjenester var situasjonen noe bedre, men heller ikke her tilfredsstillende. Kun 54 pst. av slike saker ble behandlet innen tre måneder.

Riksrevisjonens vurdering på bakgrunn av undersøkelsen er at den lange saksbehandlingstiden medfører at den enkelte klagers rettssikkerhet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt.

Komiteen er av den oppfatning at en slik lang saksbehandlingstid kan medføre frustrasjon hos klager samt at fakta om sakskomplekset kan bli mer uklart enn om saken hadde blitt behandlet mens sakskomplekset fortsatt var ferskt. Komiteen anser derfor at en lang saksbehandlingstid i verste fall kan sette rettssikkerheten i fare.

Undersøkelsen avdekker videre at det er meget store forskjeller mellom de ulike fylkesmannsembetene. Eksempelvis hadde Østfold fylke i 1999 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid på 12,9 måneder for klager etter plan- og bygningsloven, mot kun 1,3 måneder gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Troms fylke. Komiteen stiller seg undrende til at det forekommer slike store forskjeller i saksbehandlingstid mellom de ulike embetene, og ser slike forskjeller som lite akseptable.

Komiteen konstaterer at undersøkelsen viser en klar sammenheng mellom i hvilken grad embetene har etablert klare rutiner for klagesaksbehandlingen, og den faktiske saksbehandlingstiden. Komiteen er derfor av den oppfatning at slike rutiner må etableres ved samtlige embeter.

Komiteen ønsker også fokusering på fylkesmannens rolle som veileder for kommunene, og anser det som helt nødvendig at embetene bruker ressurser på informasjonsvirksomhet for å hindre at unødvendig saksbehandlingstid blir brukt på manglende eller feilaktige oversendelser fra kommunene.

Denne undersøkelsen viser også at det er store forskjeller mellom embetene når det gjelder utfallet av klagesakene, dvs. hvorvidt de blir opphevet eller omgjort. Komiteen finner dette alarmerende og ber Regjeringen undersøke om det er stor forskjell i praksis når det gjelder behandling av tilnærmet like saker. Komiteen finner det uheldig dersom lovverket blir praktisert forskjellig i ulike kommuner og embeter.

Avslutningsvis konstaterer komiteen at Riksrevisjonen ser positivt på at Arbeids- og administrasjonsdepartementet vil følge opp fylkesmannsembetene med sikte på å nå målet om tre måneders saksbehandlingstid. Komiteen stiller seg bak dette og ber om å bli holdt orientert om fremdriften i arbeidet.

Statsråd Victor D. Norman: Jeg har lyst til å understreke at Arbeids- og administrasjonsdepartementet tar

denne saken svært alvorlig. Vi er svært opptatt av at fylkesmennene, som kontroll- og klageinstans for kommunesektoren, har en helt avgjørende posisjon for å sikre rettssikkerheten til de enkelte innbyggere.

Generelt er det slik at forvaltningens oppfølging av fylkesmennene er delt mellom flere departementer, men det er Arbeids- og administrasjonsdepartementet som har det administrative overordnede ansvaret, og vi er i gang med å gjennomføre konkrete tiltak for å få ned saksbehandlingstiden for klagesaker hos fylkesmennene. I forbindelse med både St.prp. nr. 1 og tildelingsbrevet til fylkesmennene for 2002 har vi gitt en særskilt innskjerpende omtale av spørsmålet om saksbehandlingstid. Vi vil overfor fylkesmennene følge opp med et eget oppfølgingsbrev umiddelbart etter stortingsbehandlingen her i dag.

Vi vil videre ta opp spørsmålet som et særskilt tema i ledersamtalene som vi skal ha med de enkelte fylkesmennene, og på fylkesmannsmøtene. I tillegg har vi i årets budsjett satt av nær 4,5 mill. kr til styrking av klagesaksbehandlingen hos fylkesmennene, herunder et arbeid for systematisk sammenligning av saksbehandlingstiden fylkesmennene imellom. Vi vil holde Stortinget løpende orientert om denne saken.

I tillegg vil vi, som vi har varslet i forbindelse med moderniseringsarbeidet, ha en full gjennomgang av hvordan vi kan styrke tilsyns- og klagebehandlingen for saker som knytter seg til kommunale tjenesteytelser.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 1520)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende praktisering av adopsjonsloven (Innst. S. nr. 81 (2001–2002))

Ågot Valle (SV) (komiteens leder og ordfører for saken): Bakgrunnen for det vi skal drøfte i dag, er en enkeltsak reist på grunnlag av tidligere statsråd Karita Bekkemellem Orheims overprøving både av Statens ungdoms- og adopsjonskontor, SUAK, og av faglige råd i departementet da hun gav et søkerpar forhåndssamtykke til adopsjon.

Det ble en del støy i mediene rundt denne saken, og daværende kontroll- og konstitusjonskomite vedtok å ta saken opp til behandling i Stortinget. Temaet var praktiseringa av adopsjonslova på prinsipielt grunnlag, herunder skjønnsutøvelse i første instans, som er SUAK, og i departementet, som er ankeinstans.

Daværende kontroll- og konstitusjonskomite bestemte samtidig at komiteens innstilling til eventuelle vedtak ikke skulle ha tilbakevirkende kraft. Med andre ord: Det forhåndssamtykket som var gitt, skulle ikke omgjøres. Daværende komite fikk lese igjennom de dokumentene som dannet det grunnlaget for utøvelse av skjønn som en statsråd, som ankeinstans, må ha. Det har ikke medlemmene i den nåværende kontroll- og konstitusjonskomite

gjort. Nåværende komite valgte å fortsette behandlinga av de prinsipielle sidene av denne saka.

Komiteen har hatt som grunnlag grundige redegjørelser av tidligere statsråd Karita Bekkemellem Orheim, av nåværende statsråd Laila Dāvøy og av SUAK. Komiteen er enig i at retningslinjene for avgjørelser i adopsjonssaker er et godt utgangspunkt for den helhetlige og skjønnsmessige behandlingen hver enkelt søknad krever. Det er imidlertid avdekket svakheter, og komiteen forutsetter at det blir arbeidet videre for å bedre retningslinjene, slik også statsråd Laila Dāvøy har gått inn for i sitt brev til komiteen.

Komiteen slår sterkt fast at utgangspunktet for ethvert forhåndssamtykke må være barnets beste. Å adoptere er ikke en menneskerett, og barnets beste må gå foran voksnens behov. For SVs regning vil jeg tilføye: Ved utenlandsadopsjon må vi stille minst like store krav til foreldre som vi gjør ved innenlandsadopsjon. Noe annet ville være menneskesortering. Barn som kommer fra utlandet, kan ha opplevelser i ryggsekken som gjør at kravet til god evne til takling og fornuft fra foreldrenes side må være der når de vanskelige åra, tenåra, kommer. Forskning viser nettopp at utenlandsadopterte barn ser ut til å ha ekstra store vansker når identitetskrisa kommer i tenåra.

Behandlinga av adopsjonssøknadene er avhengig av tre instanser: arbeidet i kommunene, bl.a. ved utarbeidelse av sosialrapportene, arbeidet i SUAK og endelig arbeidet i departementet dersom det klages på vedtaket. Saker kan være komplekse, og adopsjonsmyndighetene kan stilles overfor vanskelige valg. Det er derfor utrolig viktig at kompetansen i alle disse nivåene holder mål.

Komiteen har valgt å uttale seg om kompetansen i kommunene og behandlingen i departementet. Om kommunenes arbeid med utredning av søkerne, sier SUAK – og det har komiteen merket seg – at de kan se flere uheldige sider. Etter kontorets oppfatning er det enkelte kommuner som ikke tar den lovfestede oppgaven det er å skrive sosialrapporten, tilstrekkelig alvorlig, og at enkelte kommuner heller ikke har den nødvendige kompetansen. Det er likevel viktig å streke under at både mange små og mange store kommuner gjør en god jobb. SUAK sier i brevet sitt at fellesnevneren for de gode rapportene er dels at de er utarbeidet av fagpersoner med god kunnskap til adopsjon, og dels at kommunenes saksbehandlere har gått grundig inn i relevante spørsmål og problemstillinger.

Kompetanse er altså en nøkkelforutsetning. Kompetanse krever erfaring, og da er det ikke rart dersom små kommuner med få adopsjonssøknader ikke har den nødvendige kompetansen. Men det er etter SVs mening ingen grunn til å tro at dette gjelder bare små kommuner. Gang på gang har jeg på vegne av SV tatt opp følgende: Den kommunale barnevernstjenesten har vært preget av stor turnover – én av fem eller én av fire har mindre enn ett års ansiennitet. Vi møter mange nyutdannede i disse tøffe jobbene, og kommunene er ennå ikke pålagt ansvaret med tilhørende muligheter til kontinuerlig kompetanseutvikling i barnevernet. Det er noe av bakgrunnen for

at det i flere kommuner er manglende kompetanse, og det utfordrer jeg statsråden til å ta fatt i. Dette må være en del av tenkingen når departementet nå ser at det er nødvendig å utvikle kompetanse i adopsjonssaker.

En samlet komite oppfordrer til interkommunalt samarbeid eller samarbeid med barnevernet på fylkeskommunalt nivå i dette arbeidet. Jeg vil gjerne høre hva statsråden mener kan gjøres for å få dette til.

En samlet komite mener at adoptivmyndighetene må ta ansvar for å utøve det skjønnsom som er nødvendig for å avgjøre saken til barnets beste, og samtidig ivareta rettsikkerheten til søkeren/søkerne. Det betyr at man må ha krav på en reell to-instans klagebehandling. En samlet komite har merket seg at departementet har satt i gang arbeidet med å se på hvilken instans som er best egnet til å være klageorgan. En samlet komite er likevel enig med tidligere statsråd Karita Bekkemellem Orheim i at klagebehandlinga av adopsjonssøknader bør legges ut av departementet. Dette er et området der det skal utøves skjønnsom, men hvor det samtidig kreves gode spesialkunnskaper. Med all respekt for politisk ledelse – og det har vi – er det ikke sikkert at dette er et område som egner seg for politisk skjønnsom. Hvor skal da klageinstansen ligge? Komiteen peker på at fylkesnemnd for sosiale saker kan være et godt alternativ.

Når det gjelder vurderingen av tidligere statsråd Karita Bekkemellem Orheims takling av den enkeltsaken som er utgangspunktet for denne saken vi har til behandling i dag, har komiteen delt seg i to. Flertallet i komiteen, SV og Arbeiderpartiet, hva valgt ikke å gå inn i en vurdering. Høyre, Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet har i varierende grad valgt å gi statsråden en smekk. Det er jeg sikker på at disse partiene sjøl vil gjøre rede for.

Når det gjelder SVs stilling, vil jeg si følgende: Vi mener at det er gode grunner til å stille de spørsmålene som Høyre og Kristelig Folkeparti har stilt seg, nemlig hvorfor statsråden valgte å overprøve vurderingene til SUAK og et faglig utvalg. Flere av oss stilte de samme spørsmålene da saken var oppe i fjor vår og i fjor sommer. Men – og jeg understreker det – denne komiteen har ikke sett bakgrunnsdokumentene og har derfor ikke grunnlag for å vurdere statsrådets skjønnsutøvelse. Vi synes heller ikke det er noen mening i å gjøre det, all den tid behandling i dag ikke skal ha eller har tilbakevirkende kraft. Nå er det om å gjøre at vi legger til rette for at alle adopsjonssaker får en forsvarlig behandling i alle instanser. Vi har bedt om at statsråden orienterer Stortinget på en egnet måte når resultatet av det arbeidet departementet har satt i gang på dette området, foreligger. Da kan Stortinget få mulighet til å vurdere om tiltakene er gode nok til å sikre at alle adopsjonssaker har barns beste som utgangspunkt.

Kjell Engebretsen (A): Det var, som saksordføreren sa, en konkret sak som var foranledningen til at kontroll- og konstitusjonskomiteen ønsket å foreta en gjennomgang av hvordan adopsjonsloven praktiseres. Den konkrete enkeltsaken ble avsluttet fra komiteens side, og den

(Engebretsen)

nåværende komite har ikke gått inn i dokumentene eller i den saken overhodet.

Den daværende komite vedtok sommeren 2001 å ta opp som egen sak praktiseringen av adopsjonsloven på et prinsipielt grunnlag. Nåværende komite har videreført dette arbeidet, da denne saken ikke var avsluttet under tidligere kontroll- og konstitusjonskomite.

Det er naturligvis total enighet i alle de aktuelle miljøene, i komiteen, i fagdepartementet osv., om at en adopsjon skal ha barnets beste som den eneste rettesnor. Det er naturligvis også enighet om at ingen har krav på å få adoptere et barn dersom ikke forholdene totalt sett ligger til rette for det. På en annen side skal de som ønsker å adoptere, sikres at vurderingen av deres forutsetninger for adopsjon er korrekt og på alle måter forsvarlig. Rettsikkerheten skal altså ivaretas på normal måte. Det er Statens Ungdoms- og Adopsjonskontor som er førsteinstans i behandlingen, og som representerer det tyngste fagmiljøet i denne typen saker.

Barne- og familiedepartementet utgjør anke- eller klageinstansen. Komiteens gjennomgang viser at behandlingen av adopsjonssaker er tilfredsstillende, men at det kan være forbedringspunkter. Både fagdepartementet og komiteen er enig om dette. Det er særlig to områder komiteen har festet seg ved.

Det ene er kommunenes kompetanse og kapasitet når det gjelder å gjøre det forarbeidet som er nødvendig for at de besluttende instanser skal kunne foreta sin vurdering på en korrekt måte, det er kommunenes mulighet til å utarbeide de relevante sosiale rapporter osv., og her ser vi stor variasjon. Som saksordføreren sa: Det kan dreie seg om små kommuner med et lite fagmiljø, det kan dreie seg om stor turnover i disse stillingene i kommunene osv. Hovedsaken er imidlertid at kvaliteten på dette arbeidet generelt sett må forbedres.

For det andre har vi sett på plasseringen av klageinstansen. Komiteen har for sin del kommet fram til at klageinstansen bør vurderes lagt utenfor fagdepartementet. Om man gjør det, vil det bety at det politiske innsyn i og den politiske kontrollen med disse sakene svekkes eller helt forsvinner, og det kan føre til behov for en del sterkere presiseringer i lovverket. Det er imidlertid noe som vi får komme tilbake til om det skulle bli aktuelt.

Statsråden er i gang med en vurdering av disse spørsmålene, og komiteen har bedt om at Stortinget blir orientert på en egnet måte når disse vurderingene er gjort, og arbeidet er avsluttet hos statsråden.

Martin Engeset (H): Jeg vil først innledningsvis takke saksordføreren for en grundig og balansert fremstilling av saken.

Jeg må med en gang medgi at denne saken ikke har vært helt enkel, fordi – som det har vært gjort rede for – utgangspunktet var en konkret sak som tidligere statsråd Bekkemellem Orheim hadde befatning med. Nå er det i og for seg riktig at komiteen ikke har gått tungt inn i vurderingen av denne enkeltsaken, men samtidig har vi gjennom behandlingen av saken gjort oss kjent med en

betydelig del av korrespondansen og vurderingene som den tidligere politiske ledelsen gjorde seg i saken, slik at vi kjenner betydelige deler av dokumentgrunnlaget. Nå er det også slik at i forhold til en enkeltsak, må vi både i komiteen og ikke minst her i plenum være veldig varsomme for ikke å komme i skade for å si noe som skal og bør være unntatt offentlighet. Det skal vi alle være forsiktede med.

Men når vi har levert den innstillingen vi har, hvor vi på viktige punkter står samlet i komiteen, men på ett punkt deler oss, skal jeg orientere om hvorfor vi i Høyre gjør det.

For det første er det slik – og her har alle vært tydelige – at det er barnets beste som skal være utgangspunktet og det avgjørende for konklusjonen i denne typen saker, ikke foreldrenes behov, at det å adoptere ikke skal være noen rettighet noen har. Det er et veldig viktig utgangspunkt.

Jeg tror også det er viktig å være klar over et dilemma, og det går for så vidt litt på hvordan man skal organisere dette arbeidet fremover – og da til nåværende regjering – at man på den ene siden selvfølgelig skal forsøke å ha nærhet og lokal kunnskap i vurderingen av søkeres omsorgsevne og kvalifikasjoner som fremtidige adopsjonsforeldre, men at man på den annen side samtidig må være varsom slik at ikke nærheten blir så nær at en på en måte ikke klarer å ha den nødvendige avstand til søkerne i forhold til bekjentskapsbånd, vennskapsbånd eller hva det måtte være. Spesielt i små kommuner er faren større for at slike ting kan oppstå enn i kommuner som er større, eventuelt kommuner som samarbeider om denne typen vurderinger. Lokal kunnskap er viktig, men nærheten må ikke bli for nær.

Så tror jeg også det er viktig at vi ved behandling av denne typen saker – når jeg sier vi, så tenker jeg på Norge som nasjon – ikke behandler dem på en måte som kan bringe Norge i miskreditt i utlandet. Det er det fare for. Dersom enkeltpolitikere eller enkeltpartier forfølger sine politiske kjepphester for langt i denne typen saker, kan vi komme i skade for å bringe Norge i miskreditt i forhold til andre land som skal avgi barn til adopsjon i Norge. Det tror jeg det er viktig å være bevisst på.

Så noen ord til slutt om dette med Bekkemellem Orheims overprøving av de faglige råd ved Statens ungdoms- og adopsjonskontor. Gjennom den korrespondansen som vi har fått, og er blitt gjort kjent med, går det frem at Statens ungdoms- og adopsjonskontor mente det forelå såpass tvil at konklusjonen i den angjeldende sak skulle og burde blitt avslag. Tidligere statsråd Bekkemellem Orheim har i sine vurderinger til komiteen også medgitt at dette var en vanskelig og komplisert sak, og at hun på grunn av det var i tvil. Men konklusjonen hennes ble altså allikevel innvilgelse. Det er her jeg for min del mener det halter. I den grad det i denne typen saker er tvil om omsorgsevne, bør den tvilen komme barnet til gode, ikke søkerne, for det er barnet som er den svake part, og som har et beskyttelsesbehov. Derfor konkluderer vi som vi gjør i våre merknader som er inntatt i innstillingen.

Carl I. Hagen (FrP): Denne saken, som har sitt utgangspunkt i en enkeltsak og en alarm fra Liven Arner i SUAK, kan ikke ses isolert fra den generelle politiske debatt på dette området. Det er en politisk debatt om hvem som skal kunne godkjennes og ha anledning til å adoptere barn. I enkelte politiske kretser – og der har også tidligere statsråd Karita Bekkemellem Orheim vært med, i hvert fall har hun vært en fremtredende debattant – er spørsmålet om det å adoptere barn skal utvides til å gjelde ikke bare for ektepar, men også for samboere, deretter om det skal utvides til også å gjelde for homofile samboere som har inngått partnerskap, og om det skal utvides til å gis adgang også for enslige. Denne saken kan ikke ses isolert fra denne problemstillingen.

I den problemstillingen jeg nå trakk opp, er det hensynet til foreldrene som faktisk er satt i høysetet, og som er utgangspunktet. Og det er når det blir en vridning hvor man legger mer og mer vekt på foreldrenes behov og ønsker for å få et barn, at spørsmålet om avveining kommer frem. Derfor er jeg veldig glad for at Kjell Engebretsen så klart slo fast at i disse spørsmål skal «den eneste rettesnor», som han sa, være «barnets beste».

Det er også slik at så lenge man har en situasjon hvor det er flere par som vil adoptere barn enn det for så vidt er barn tilgjengelig, betyr konvensjonenes og lovens § 2 om barnets beste at man i praksis velger på øverste hylle. Hvis man da har ti par og ett barn, og man tar hensyn til barnets beste, gir man barnet til den av de ti par der det er størst sjanse og størst mulighet for at barnet vil få et godt hjem. Det betyr ikke at ikke de andre ni par kan være helt all right, men hvis barnets beste er utgangspunktet, velger man det beste på øverste hylle. Og det var en alarm om at det var en tendens til i stor grad å legge større vekt på foreldrenes – eller skal vi si de søkende parenes – behov som var litt av årsaken til den alarmerende saken som kom i denne enkeltsaken.

I sakskorrespondansen og dokumentene opplevde ikke jeg det slik som Martin Engeset nevnte, at SUAK var i tvil. SUAK var *ikke* i tvil. SUAK var helt klar på at søkeren i denne saken ikke kunne få innvilgelse. Det var ingen tvil! Det er jo det som etter vår oppfatning gjør denne enkeltsaken alvorlig. Det var ikke tvil hos de sakkyndige – og etter dokumentene – om at avslag burde gis. Da er det desto mer alvorlig når en politisk statsråd også etter private henvendelser fra dem som stod søkerne nær, mot de sakkyndiges klare, entydige råd, innvilget søknaden.

Saken er selvsagt avsluttet, som jeg har sagt. Men det var fint å få den til behandling. Dette er en slags oppreisning, vil i hvert fall jeg si, for Liven Arner, som fikk mye motbør, også fra overordnede, fordi hun hadde tillatt seg å si fra – og si fra høyt – at det var en utvikling på gang som var i strid med loven når det gjaldt skjønnsutøvelsen. Den går jeg ut fra er ettertrykkelig stoppet med den innstilling som her foreligger, og med den debatt som nå har vært. Og jeg vil igjen understreke det som Arbeiderpartiets talsmann, Kjell Engebretsen, sa om at den eneste rettesnor er barnets beste. Etter min oppfatning vil det bety at hvis det overhodet er tvil om noen søkere skal

godkjennes som adoptivforeldre, skal ikke godkjennelse gis. I det gamle toinstanssystemet, som fremdeles er der, synes jeg at den eneste fornuftige praktisering av det er at dersom SUAK sier ja, kan statsråden allikevel si nei. Men hvis SUAK sier nei, bør ikke noen politisk statsråd si ja innenfor et system hvor det er barnets beste som skal legges til grunn.

Det er også klart at i alle slike skjønsmessige saker – og det vil jeg overhodet ikke si er gjort i denne saken – bør det være slik at statsråder omtrent bør skånes for støttebrev til en part som senere kan bli oppfattet dit hen at man har gjort noen en vennetjeneste. Her bør statsråder omtrent skjermes for – hvis det overhodet er mulig innenfor vårt lovverk – å motta brev, enten det er fra partifeller eller det er fra andre som man har hatt kontakt med, for i ettertid kan man benytte dette til å sette spørsmålstegn ved hva som er årsaken. Jeg understreker at jeg i denne saken overhodet ikke har noen grunn til å hevde at det hadde noen som helst betydning for avgjørelsen.

Til slutt har jeg et spørsmål til statsråden. Det er også basert på noe som komiteen har skrevet enstemmig. Her må jeg korrigere min komitekollega, Kjell Engebretsen, som ikke siterte helt riktig – dvs. det var ikke noe sitat. I innstillingen fra komiteen står det nemlig i annen spalte på side 3:

«Komiteen mener at klagebehandling av søknader om adopsjon bør legges ut av departementet til et frittstående og uavhengig organ.»

Kjell Engebretsen kom i skade for å si at komiteen hadde bedt om at det «bør vurderes» om klagebehandlingen skulle legges utenfor departementet.

Nei, komiteen har ikke sagt noe om å vurdere. Komiteen har slått fast at klagebehandlingen bør legges ut av departementet til et frittstående og uavhengig organ. Mitt spørsmål til statsråden er: Hvor lang tid vil det ta før dette arbeidet er slutført? Når regner hun med å komme tilbake til Stortinget ikke bare med en orientering, men med et konkret forslag om opprettelse av et frittstående og uavhengig organ. Jeg ønsker altså ikke at statsråden skal komme hit og gi oss en orientering om at arbeidet er på gang, at det er nedsatt et utvalg, og at de vurderer. Nei, det skal ikke være noe utvalg, og det skal ikke vurderes! Komiteen har enstemmig slått fast at det skal være et frittstående og uavhengig organ. Når kommer forslaget om opprettelse av et slikt frittstående og uavhengig organ som skal gå inn i departementets sted som ankeorgan for denne type saker?

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Martin Engeset (H): Da jeg i mitt innlegg forsøkte å vise at denne saken hadde vært vanskelig for mange, og forsøkte å belegge at saken ikke var helt svart-hvit og konklusjonene ikke helt åpenbare, refererte jeg bl.a. til hva Statens ungdoms- og adopsjonskontor hadde uttalt. Da er det jo litt festlig som førstereisgutt her i landets nasjonalforsamling å kunne ta ringreven Carl I. Hagen i at han ikke har gjort hjemmeleksa si. Saken er den at det fremgår av sakspapirer komiteen har hatt til behandling,

at Statens ungdoms- og adopsjonskontor i et notat sier følgende:

«Til tross for positiv sosialrapport og positiv uttalelse fra kommunelegen, fant vi ved førstegangsbehandling av saken at det forelå såpass tvil at konklusjonen ble avslag.»

Det har åpenbart representanten Hagen ikke fått med seg, men det var det jeg la til grunn og baserte meg på i mitt innlegg.

Carl I. Hagen (FrP): Det er sikkert det som står i det dokumentet. Det kan godt være at jeg ikke har gjort hjemmeleksen og studert dokumentet, men det kan jeg bare beklage.

Jeg er i den litt vanskelige situasjon at jeg var med i den tidligere kontrollkomiteen, hvor vi også hadde høringer. Denne type kontorer er jo ikke mennesker. Det er mennesker som i tilfelle er i tvil, og det er mennesker som utøver skjønn. Et kontor gjør ikke det. Men jeg vet utmerket godt at når kontorer skriver noe, så pakker de alltid inn sine meninger i bomull. Med tanke på samtaler med de berørte i de høringer vi hadde, var nok min gjengivelse mer korrekt, men jeg skal med glede innrømme at Martin Engeset har sitt på det tørre når det gjelder den offisielle måten som dette har kommet til uttrykk på fra et kontor.

Men ellers, som presidenten vet, forholder jeg meg mer til menneskenes synspunkter og hva de sier, enn til kontorer som pakker inn sine synspunkter i bomull – i hvert fall når jeg finner det hensiktsmessig. Det vil sikkert også Martin Engeset etter hvert begynne å gjøre.

Presidenten: Det er ikke opp til presidenten å kommentere det.

Siri Hall Arnøy (SV): Representanten Hagen brukte anledningen til også å komme inn på den generelle samsfunnsdebatten. Da føler jeg behov for å korrigere representanten Hagens formuleringer på noen punkter, for det er ikke slik i dag at det offentlige kan vurdere på øverste hylle hvem som skal få adoptere. Det er jo nettopp det debatten om likhet for loven i dette spørsmålet dreier seg om. Ingen har noen gang sagt at noen skal ha rett til å adoptere, men spørsmålet er om staten skal ha mulighet til å vurdere enhver som ønsker å søke om mulighet til å få adoptert.

Vi vet at adoptivbarn er mer utsatt enn barn generelt. Vi vet at det finnes en rekke risikofaktorer ved adopsjon. Men spørsmålet er om man skal plukke ut noen av disse risikofaktorene og si at eksempelvis seksuell orientering skal man overhodet ikke kunne vurdere. Andre risikofaktorer skal man kunne vurdere.

Hvis det skal være mulig å velge på øverste hylle, hvis det skal være mulig å velge til barnets beste, må alle vurderes, og den vurderingen må være streng og rettferdig. Men representanten Hagens ønske om å velge på øverste hylle står ikke i samsvar med den praksisen han tar til orde for når det gjelder hva slags lovverk man bør ha.

Carl I. Hagen (FrP): Det er klart at den debatten må vi ta når vi eventuelt skal vurdere endringer i loven, for det må – hvis ikke jeg tar helt feil – lovendringer til for at f.eks. homofile par skal få adgang til adopsjon. I dag er det forbeholdt heterofile par.

Hvis man skal utvide adgangen, er det en diskusjon som vi selvsagt må ta. Men innenfor lovens ramme i dag er det faktisk slik at det normale ved adopsjon er at det er ektepar som vurderes som adoptivforeldre. Jeg husker ikke helt lovtekstene, jeg må innrømme det. Det er nå utvidet til registrerte samboerpar, så vidt jeg forstår. Men hvis man skal utvide adgangen videre, er det en annen debatt, og den får vi ta når den tid kommer. Men innenfor dagens lovgivning velger man de best kvalifiserte blant de som tilfredsstiller lovens krav og den skjønsmessige vurderingen. Hittil har det vært slik at man har valgt blant flere potensielle søkere som tilfredsstiller kravene. Det betyr ikke at man ikke kan diskutere om andre skal få adgang til å adoptere.

Jeg er ikke av den oppfatning. Jeg er av den oppfatning at det mest fornuftige er å velge heterofile ektepar. Det er i hvert fall til barnets beste å ha et stabilt forhold til sine kommende foreldre. Det er for meg det som tjener barnets beste. Men den debatten får vi ta i en annen sammenheng.

Modulf Aukan (KrF): Denne saka er i ferd med å verta ein gjengangar her i huset. Det fortel oss også at ei sak som omhandlar adopsjon, er svært viktig for den det gjeld.

FNs konvensjon om barn sine rettar slår fast at eit barn som ikkje kan bu hos dei biologiske foreldra sine eller hos ein familie i heimlandet sitt, har rett til å få bu hos ein familie i eit anna land. Slik kjem det mellom 500 og 600 barn til Noreg kvart år for å bu hos ein norsk familie. For kvart av desse barna og for kvar familie er dette ei stor hending og starten på noko livslangt. Adopsjon gjev eit barn ein ny familie for all framtid.

Hovudprinsippet i all adopsjon er, og må alltid vera, barnet sitt beste, noko som fleire talarar har understreka her i dag. Vaksne sitt behov må aldri gå framom behovet eit barn har. Dette er solid forankra både i FNs barnekonvensjon og i Haagkonvensjonen om vern av barn og samarbeid ved internasjonal adopsjon.

Det er ikkje ein menneskerett å få barn, men barn har rett til foreldre. Adoptivforeldre må ha føresetnader og moglegheiter til å gje eit adoptivbarn ein trygg og harmonisk oppvekst.

Dramatiske opplevingar i dei første leveåra kan føra til at eit adoptivbarn vil kunna bli prega av dette i fleire år framover. Slike vurderingar må alltid vera med når ein heim skal vurderast, og når søkjarane, både kvar for seg og samla, skal godkjennast som omsorgspersonar for eit ukjent og til tider krevjande adoptivbarn.

Saka vi har til behandling i dag, gjeld det prinsipielle grunnlaget i adopsjonssaker. Sjølv om det har skjedd forbetringar i regelverket og i bruken av regelverket på dette

området, er det framleis rom for forbetringar når det gjeld skjema, kompetanse og klageordning.

Kristeleg Folkeparti er ikkje imot at det skal kunna nyttast skjønn i slike saker som dette. Det må alltid vera rom for eit sunt skjønn i slike saker. Uansett kor gode reglar vi maktar å laga, må det vera rom for ei heilskapleg skjønnsvurdering i kvart einskilt tilfelle.

I den spesielle saka frå Møre og Romsdal, som er grunnlaget for behandlinga i dag, overprøvde daverande statsråd vedtak både i SUAK og i Fagleg utval. I tillegg har ho gjeve uttrykk for tvil i saka. Slik eg forstår Haag-konvensjonen, skal ein eventuell tvil koma barnet til gode – med andre ord: Søknaden skal verta avslått.

Prinsippet om at ein adopsjon skal vera til gagn for barnet, må i alle tilfelle ha forkøyringsrett.

Statsråd Laila Dāvøy: Jeg har fått to spørsmål jeg skal svare på – ett knyttet til kompetanse og samarbeid og ett til departementets vidare saksbehandling.

Jeg er enig i at mange kommuner har behov for en mer systematisk kompetanseoppbygging på adopsjonsfeltet, og dette jobber vi med. Vi har redegjort i komiteen for at vi nå er i ferd med å slutføre arbeidet med nye retningslinjer for saksbehandling av søknader om adopsjon, både ved innenlands- og utenlandsadopsjon.

Parallelt jobber vi også med å forenkle og forbedre skjemaet som brukes ved søknad om adopsjon. Blant annet har vi lagt vekt på å utarbeide et nytt skjema med sikte på å kvalitetssikre kommunenes sosialrapporter, noe jeg anser som svært viktig. De særlige utfordringer som gjør seg gjeldende ved utenlandsadopsjon, blir synliggjort i retningslinjene for undersøkelser ved godkjenning av adoptivhjem. Et eget veiledningshefte til bruk ved utarbeidelse av kommunenes sosialrapporter vil sette i fokus de spørsmål som det er nødvendig å ta opp og drøfte grundig med søkerne.

Som et viktig tiltak i det pågående arbeidet med en kompetanseplan som skal styrke kunnskapen om adopsjon, har vi besluttet å utarbeide et opplegg for adopsjonsforberedende kurs, også for dem som ønsker å adoptere.

Vi jobber også med en egen informasjonspakke spesielt beregnet på kommunenes saksbehandling i adopsjonssaker.

Forholdet til barnevernet: I dag er det opp til kommunene selv å bestemme hvordan utredningen av adopsjonssøkerne skal organiseres. I mange kommuner er dette arbeidet lagt i tilknytning til den kommunale barnevernstjenesten, fordi vi ser at barnevern og adopsjon er fagfelt nært knyttet til hverandre med veldig mye felles kompetanse som det er viktig gjensidig å utnytte. Dette bør vi kanskje se enda nærmere på enn det vi har gjort til nå.

Jeg er også enig i at det kan være hensiktsmessig å organisere utredningsarbeid på adopsjonsfeltet i et mer interkommunalt samarbeid, i alle fall der kommunene er svært små. Det pågår i dag mye interkommunalt samarbeid innen barnevernet flere steder, og dette arbeidet følger vi med stor interesse. Det ser ut til å ha vært svært vellykket en del steder, bl.a. i Nordhordland.

Til sist når det gjelder saksbehandlingen videre: Vi tar sikte på å sende ut et høringsnotat om organiseringen av klagebehandlingen ved søknad om adopsjon så raskt som mulig i løpet av første halvår i år. Da vil det gå på hvilken instans som på best mulig måte kan ivareta oppgavene som klageorgan. Og så snart vi har fått tilbake høringsinstansenes syn på dette, vil vi komme med et forslag om dette.

André Dahl (H): Saksordføreren og flere andre tok opp de fleste sentrale poengene i sine innledningsinnlegg, nemlig at det er stor kompetansemangel i små kommuner, og at det er stor «turnover» bl.a. blant saksbehandlere. Nå er det slik at det også er til dels stor «turnover» blant en del politikere, både i denne salen og i departementene. Og når det gjelder til dels kompliserte saker, både faktisk og rettslig, som f.eks en skjønnslov å la adopsjonsloven, er det desto viktigere at statsråder med ulikt politisk grunnsyn holder tungen rett i munnen, og forholder seg til loven og intensjonene som var da loven ble vedtatt. Det tror jeg er en god leveregel.

Jeg er alvorlig bekymret for at omverdenen nå er i ferd med å få et mer negativt syn på Norge som et land å overføre adoptivbarn til, et syn som bl.a. er skapt ved at tidligere statsråd Bekkemellem Orheim sådde tvil om hvorvidt det var barnets beste som var satt i høyetet. Hun har sågar implisitt medgitt at hun var i tvil. Er man i tvil, skal søknad om adopsjon som hovedregel avslås. Om det dessverre noe spissformulert er slik at en del mennesker ad biologisk vei fortrinnsvis kanskje ikke burde ha fått barn når man ser på en del problemer man ellers har i samfunnet, er det jo desto større grunn til at man som lovgiver i Stortinget, og i departementet, ikke oppfordrer til at man skal gjøre den samme feilen i adopsjonssaker.

Når det gjelder representanten Hagens innlegg: Grunnen til at Høyre og Kristelig Folkeparti ikke har gått like langt som Fremskrittspartiet i sine merknader, er bl.a. at Høyre ser behovet for at noen tildeles et skjønn. Og jeg har sagt det tidligere i denne salen: Man gikk allerede på 1800-tallet bort fra å utforme nær sagt alle tenkelige muligheter, handlinger, forbud og påbud. Selv 165 representanter i dette hus har ikke helt klart for seg alle de eventuelle fakta man skal subsumere i den enkelte sak. Det tror jeg selv 165 representanter har et stort problem med å tenke ut på forhånd.

Jeg synes også at representanten Hagen trekker det litt vel langt – nå modifiserte han seg etter representanten Hall Arnøys innlegg – når det gjelder begrepet «barnets beste». Jeg synes det er å gå litt langt å sette sterkt og svakt funksjonshemmede og enslige i ustabile forhold i samme bås som to voksne, velkvalifiserte omsorgspersoner, f.eks. to homofile i et partnerskap. Jeg og Høyre valgte å ikke kommentere Liven Arner og SUAKs sak. Vi mener at den saken hører til utenfor denne salen. Men jeg er ikke overbevist om at den debatten som foregikk, utelukkende baserte seg på et faglig skjønn i forhold til hva som var barnets beste. Men Kristelig Folkeparti og Høyre er helt enig med Fremskrittspartiet: Det er barnets

beste og definitivt ikke voksnes behov som skal danne utgangspunktet når man senere også skal utforme en adopsjonslov. Vi skal komme tilbake til det.

Hvis man ser at det kan være til barnets beste i en konkret sak at f.eks. to i partnerskap kan adoptere barn, tolker jeg faktisk Carl I. Hagen dit hen at dette ikke er en utenkelig tanke for ham. Det hadde vært greit å vite til en senere anledning.

Jorunn Ringstad (Sp): Som fleire har vore inne på i debatten, var det ei enkeltsak frå Møre og Romsdal som var utgangspunktet for dåverande kontroll- og konstitusjonskomité då vedtak om å ta opp saka vart gjort. Ein samla komite seier at enkeltsaka er avslutta frå komiteen si side. Men det som er viktig her, er at denne enkeltsaka har reist ein del prinsipielle spørsmål som det er viktig og nødvendig å debattere.

Senterpartiet er ikkje med i kontroll- og konstitusjonskomiteen, men vi sluttar oss til det som ein samla komite seier om at retningslinjene for avgjerder i adopsjonssøknader er eit godt utgangspunkt for den heilskaplege og skjønsmessige handsaminga av kvar enkelt søknad. Vi sluttar oss òg til at dei som er tillagde ansvar for adopsjonssakene, òg må ta ansvar for å utøve det skjønnet som er nødvendig for å avgjere ei sak til barnet sitt beste, men òg ivareta rettstryggleiken til søkjarane.

Ingen er vel i tvil om at adopsjonssaker kan vere vanskelege. Ulike omsyn skal vurderast og vegast opp mot kvarandre, og det vil vere vanskelege val som skal takast. Difor kan det ikkje strekast sterkt nok under at det aldri må vere tvil om at utgangspunktet i desse sakene må vere barnet sitt beste. Samtidig som barnet sitt beste må vere utgangspunktet, må òg rettstryggleiken for søkjarane takast vare på. Men eg meiner at den reelle to-instanshandsaminga som ein søkjar som har klaga har krav på etter forvaltingslova, dekkjer den rettstryggleiken som søkjarane har krav på. Den to-instanshandsaminga er viktig.

Når klageinstansen òg er pålagt å prøve alle sider av saka og ta omsyn til nye opplysningar, burde det vere sikkerheit for at søkjarane sine rettar blir ivaretekne på ein god måte. Eg meiner det er positivt at departementet vil vurdere dei heller nye retningslinjene for førehandsamtak til adopsjon. Dermed kan ein rette opp eventuelle svake sider ved regelverket.

Eg synest òg det er positivt at det skjer ei vurdering av kva for instans som på best mogleg måte vil kunne ivareta oppgåva som klageorgan. Eg synest det er veldig gode argument som talar for at klageorganet bør ligge utanfor departementet. Senterpartiet støttar difor fullt ut det som har vore komiteen sin konklusjon her. Men sjølv med gode retningslinjer for handtering av adopsjonssaker, og sjølv med god kompetanse i kommunane og forsvarleg sakshandsaming og utforming av sosialrapportar, vil adopsjonssaker framleis vere vanskelege. Det vil dukke opp saker der det under heile sakshandsaminga vil vere tvil om søkjarane tilfredsstillar dei strenge krava til omsorgsevne som adopsjonslova krev. I slike saker må ein ikkje gløyme at barnet sitt beste skal vere utgangspunkt.

Etter mi og Senterpartiet si meining må det vere slik at der det er sterk tvil om søkjarane tilfredsstillar dei strenge krava til omsorgsevne, bør søknadene som hovudregel bli avslått. Og i saker der det er tvil, meiner Senterpartiet, slik Høgre og Kristeleg Folkeparti har gitt uttrykk for i merknadene, at det er grunn til å stille spørsmål ved om det er rett at ein statsråd overprøver faginstansane sine avgjerder.

Kjell Engebretsen (A): Det er jo slik at alle i denne salen ser ut til å vere veldig enige når det gjelder substansen i denne saken, og så kan vi diskutere litt detaljer, historie og slikt. Vi er enige om at barnets beste er rettesnoren. Men det er ikke uten videre lett, for vi står ikke overfor noen eksakt vitenskap her. Vi fikk et godt eksempel på det da representanten Carl I. Hagen var her oppe og sa at for hans del var et heterofilt ektepar, tror jeg han sa – nå siterer jeg ikke, men det var noe i den retning – det beste. Det må bety at andre forhold ved andre som søker, ut fra den forståelsen vil bli nedtonet, og at dette med å være heterofil og å være ektepar i seg selv er av så stor verdi at det går foran. Vi kan ha ulike holdninger til hva som gjør at situasjonen blir barnets beste, men det må være rettesnoren.

Så er det ikke uvanlig at ankeinstansen omgjør et vedtak i faginstansen. I 1999 og 2000 ble det behandlet 56 ankesaker, hvorav 19 ble omgjort. Hvis man titter på dette, så sier man her:

«Departementets inntrykk er at det er særlig på tre områder at departementet og SUAK har utøvd skjønnet noe ulikt. Dette har vært i saker der avslagsgrunnen i SUAK har vært søkerens høye alder, videre i saker der søkerne allerede har store omsorgsoppgaver og ved søknad fra *enslige* og vurderingen av om søkeren har spesielle ressurser i forhold til barn.»

Jeg nevner dette bare for å vise at man står overfor det å utøve et skjønn i disse sakene. Representanten Ringstad avsluttet sitt innlegg med å si at adopsjonssakene er og vil være vanskelige saker å utøve skjønn i, og vi kan utøve ulike skjønn. Slik er det. Dette er et vanskelig saksområde, og det krever så høy kompetanse og så stor erfaring som mulig for at det skal bli så bra som det kan få blitt.

Det som ikke skal skje, er at vi får en situasjon hvor man tillegger søkerne en spesiell rett, at nå er det på tide at også denne gruppen får lov til å adoptere, eller nå er det slik at man gjør den type tenkning og den type vurderinger. Det må ikke skje. Saklig sett må barnets beste ligge til grunn. Men vi må forstå at utøvingen av dette skjønnet om hva som vil være barnets beste, kommer vi også i ettertiden til å være uenige om, uansett hvilken modell vi velger.

Carl I. Hagen (FrP): Jeg var enig i det alt vesentlige av det Kjell Engebretsen sa, og kanskje særlig det siste, at vi ikke må komme bort fra dette som er hovedtenkningen, at det er barnets beste som skal legges til grunn og være den eneste rettesnor, og at man bør være varsom når det gjelder utvidelse.

Så var det min komitekollega André Dahl som vel tolket meg noe langt, for ikke å si *ganske* langt, og som jeg gjerne vil korrigere, fordi han antyder at han kommer til å påberope seg mine uttalelser i senere debatter, og da ville det være galt hvis han brukte sin egen fortolkning der.

Jeg må innrømme at jeg tilhører litt den gamle skolen. Jeg begynner å komme opp i den alderen også. Og for meg er det slik – og nå snakker jeg personlig – og jeg synes det burde være slik at adopsjon av barn var noe heterofile ektepar kunne gjøre.

Nå er vi inne i en svær debatt. Nå går vi inn i a-ekteskap, b-ekteskap, c-ekteskap og så kommer det vel en ny form snart som skal hete d-ekteskap. Jeg ser det slik at hvis man vil ha fordelene av å være gift, så får man gifte seg. Vil man ha fordelene ved å være samboer, så får man være samboer. Men når det er en del som prøver å få fordelene av å være ektefeller uten å få de eventuelt negative tingene, begynner jeg å reagere. Og nå har vi jo en debatt som gjelder akkurat dette. På nyhetene i dag morges hørte vi at nå skal vi få registrerte samboerskap som skal medføre både plikter og rettigheter. Ja, da vil vi få noen som gjerne vil være sambore, men som ikke vil registrere seg. Da får man altså ektepar etter ekteskapslovgivningen, a-forholdene, så får man de registrerte samboerforholdene, b-forholdene, som har visse av de tingene som også ektepar har, så får man den nye gruppen c, som ikke vil registrere seg og derved går glipp av de fordeler og ulemper som de registrerte parene har, og så er det sikkert noen av disse som er i c-gruppen, som synes det er fælt at de ikke har fordelene av å tilhøre b-gruppen, og så får vi enda en ny gruppe. Da hadde det vært bedre å si i lovgivningen og på alle samfunnsområder: Vi skal ikke legge oss opp i hvordan folk organiserer sitt liv, men vil man ha fordelene ved å være ektefeller, så må man også ha ulempene. Og så har vi ektefeller og vi har sambore. Nå får vi altså en lang rad av ulike forhold – det blir bare et virvar. Nå snakker jeg også personlig: Jeg tror det hadde vært mye mer fornuftig av samfunnet om man hadde hatt det gamle – enten var man samboer, med alle de fordelene og ulemper det gir, eller så var man ektefelle, med de fordelene og ulemper det gir.

Det mest stabile uansett har dog vært ekteparene, og derfor er det jeg vil ha sagt at så lenge det er mange nok adoptivforeldre, burde de være prioritert først.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se neste spalte)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Vi går da til avstemning i de saker som er oppført på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstillet:

St.meld. nr. 52 (2000-2001) – om etterforskning av seksuelle overgrep mot barn – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Dokument nr. 3:12 (2000-2001) – om Riksrevisjonens undersøkelse av klagesaksbehandlingen ved fylkesmanns-embetene – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstillet:

Innst. S. nr. 81 (2001-2002) – innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende praktisering av adopsjonsloven – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 12.30.
